

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
КУ «МІСЬКИЙ МЕТОДИЧНИЙ КАБІНЕТ»
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №14
ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»**

Методичний посібник

**Впровадження компетентнісного підходу шляхом
міжпредметної інтеграції в початковій школі**

номінація «Навчально – методичний посібник»

Майданюк Лариса Павлівна, вчитель початкових класів, вчитель другої кваліфікаційної категорії.

Мельник Світлана Леонідівна, вчитель початкових класів, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель»;

Мошенська Світлана Василівна, вчитель початкових класів, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «вчитель-методист»;

Нечитайло Ганна Валеріївна, вчитель початкових класів, спеціаліст;

Романова Галина Михайлівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «вчитель методист».

м. Вінниця, 2017

Автори:

- Майданюк Лариса Павлівна, вчитель початкових класів, вчитель другої кваліфікаційної категорії.
- Мельник Світлана Леонідівна, вчитель початкових класів, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «старший учитель»;
- Мошенська Світлана Василівна, вчитель початкових класів, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «вчитель-методист»;
- Нечитайло Ганна Валеріївна, вчитель початкових класів, спеціаліст;
- Романова Галина Михайлівна, заступник директора з навчально-виховної роботи, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «вчитель методист».

Майданюк Л.В., Мельник С.Л., Мошенська С.В., Нечитайло Г.В., Романова Г.М.. Впровадження компетентнісного підходу шляхом міжпредметної інтеграції в початковій школі. Методичний посібник / Л.В. Майданюк, С.Л. Мельник, С.В. Мошенська, А.В. Нечитайло, Г.М. Романова - Вінниця: ММК, 2017. 121с.

Рецензенти:

Козлов Олександр Леонідович, директор ЗШ I – III ступенів № 14 Вінницької міської ради, вчитель вищої кваліфікаційної категорії, «вчитель-методист»;

Москальчук Наталія Іванівна, завідувач КУ «Міський методичний кабінет».

Рекомендовано методичною радою
комунального закладу «Загальноосвітня школа I-III ступенів №14
Вінницької міської ради»
(Протокол № 4 від 16.01.2017 р.)

У посібнику розміщено досвід роботи педагогічного колективу комунального закладу «Загальноосвітня школа I – III ступенів № 14 Вінницької міської ради» щодо організації міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів, запропоновано навчально-методичне забезпечення та матеріали щодо конструювання уроку на засадах міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ	6
1.1. Проблема компетентнісного підходу в освіті у психологічній та педагогічній літературі	6
1.2. Міжпредметна інтеграція та конструювання сучасного уроку як основа ефективності початкової освіти	11
1.3. Модель «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції»	17
РОЗДІЛ II. РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ШКОЛЯРА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ШЛЯХОМ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА I-III СТУПЕНІВ №14 ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»	23
2.1. Організація міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів закладу	23
2.2. Результативність реалізації моделі «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції» в комунальному закладі «Загальноосвітня школа I-III ступенів №14 Вінницької міської ради»	29
ВИСНОВКИ	36
ДОДАТКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	119

ВСТУП

У сучасних умовах ефективність початкової освіти пов'язується з реалізацією компетентнісного підходу. Компетентнісні результати навчання визначено у Державному стандарті початкової загальної освіти (2011р.), вимогах до засвоєння програмового змісту з кожного навчального предмета (2012р.), до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів (2014р.). Сьогодні стає актуальною потреба у визначенні ресурсів підвищення ефективності навчального процесу на засадах компетентнісного підходу і розкритті механізмів їх використання у професійній діяльності педагогів.

Як свідчать результати аналізу сучасної практики, ефективній реалізації компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів сприяють:

- зміни підходів до підготовки і проведення уроку як основної форми організації навчальної діяльності в умовах класно-урочної системи навчання (певне структурування, встановлення міжпредметних зв'язків, конструювання на засадах міжпредметної інтеграції);
- розширення діапазону організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії, що мають на меті практичну спрямованість навчання і базуються на взаємозв'язках урочної та позаурочної діяльності.

Педагоги-практики зіткнулись з протиріччям, як дитині в умовах постійного збільшення обсягів навчального матеріалу об'єднати їх у цілісну картину світу. Тож на зміну урокам, на яких, здебільшого, переважає вивчення теоретичного матеріалу, мають прийти компетентнісно орієнтовані, що сприяють цілісному сприйняттю навчального матеріалу, набуттю навиків практичного використання, формування позитивного емоційного ставлення до процесу пізнання та предмету вивчення. Одним із ефективних шляхів конструювання таких уроків з урахуванням окреслених завдань є встановлення міжпредметних зв'язків – включення в урок запитань і завдань з матеріалу інших навчальних предметів, що мають допоміжне значення для вивчення теми й сприяють глибшому сприйманню та осмисленню певного поняття.

Тому, виникає проблема: *які ефективні шляхи формування компетентного школяра початкової школи.*

Виходячи із проблеми, перед нами виникли завдання:

1. На основі аналізу психологічної, педагогічної та методичної літератури розкрити теоретичні основи компетентнісного підходу та міжпредметної інтеграції.

2. Розробити модель формування компетентного школяра шляхом міжпредметної інтеграції в закладі «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 14 Вінницької міської ради».

3. Реалізувати модель «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції».

4. Розробити навчально-методичне забезпечення для роботи з формування компетентностей молодшого школяра шляхом міжпредметної інтеграції та використання сюжетних та рольових ігор.

Метою дослідження є висвітлення досвіду роботи комунального закладу «Загальноосвітня школа I–III ступенів № 14 Вінницької міської ради» щодо організації міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів та запропонувати навчально-методичне забезпечення, матеріали щодо конструювання уроку на засадах міжпредметної інтеграції та використання сюжетних та рольових ігор в навчанні молодших школярів.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ

1.1. Проблема компетентнісного підходу в освіті у психологічній та педагогічній літературі

У сучасному суспільстві відбуваються стрімкі зміни, які стосуються різних сфер його життя. Традиційна модель освіти практично вичерпала себе й не відповідає вимогам часу. Назріла необхідність у зміні способів педагогічної діяльності. Актуальності набуває компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід розглядають як такий, що дозволяє подолати розрив між існуючою освітньою практикою та новими вимогами до результатів освіти в умовах інформаційного суспільства. Поширення ідей компетентнісного підходу відбувається під впливом зміни мети освіти та можливих шляхів її реалізації.

Тлумачний словник подає дуже схожі трактування цих понять: компетенція – добра обізнаність у чомусь; коло повноважень певної організації, установи чи особи; загальна здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях і здібностях, набутих завдяки навчанню; компетентний – який має достатні знання в певній галузі, добре обізнаний, тямущий; ґрунтується на знанні, кваліфікований; має певні повноваження, повноправний, повновладний; компетентність: як здатність успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти та виконувати поставлені завдання; бути компетентним – вміти мобілізувати в даній ситуації здобуті знання і досвід; ключові компетентності – це ті головні особистісні якості, які потрібні людині, щоб упоратись із сучасними й майбутніми вимогами в її повсякденному житті. [5, с.1018].

У психологічному тлумачному словнику найсучасніших термінів поняття «компетентність» розуміється як психосоціальна якість, що означає силу і впевненість, які ґрунтуються на відчутті власної успішності й корисності, що дає людині усвідомлення своєї спроможності ефективно взаємодіяти з оточенням [16, с.439].

«Компетенція» ж тлумачиться як сфера діяльності, що є значущою для ефективної роботи організації в цілому, в якій індивід (кандидат, виконавець)

повинен проявити певні знання, вміння, поведінкові навички, гнучкі здібності та професійно важливі якості особистості [13, с.349].

У словнику з педагогіки компетентність людини трактується як спеціально структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання. Вони дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати, незалежно від контексту (від ситуації), проблеми, характерні для певної сфери діяльності. А поняття «компетенція» визначається як коло питань, в яких будь-яка особа має пізнання і досвідом [15, с.8].

Серед вчених-психологів, що розглядають дане поняття, можна виділити таких як Г.О. Балл, В.І. Барко, О.С. Губарева, Дж. Равен, К. Роджерс, А.К. Маркова, Т.М. Мацевко, В.Р. Міляєва, І.О. Зимня, В.П. Зінченко, В.П. Черевко, В.Д. Шадріков та ін.

Карл Роджерс вдається до використання терміна «компетенція» при описі своєї теорії особистості та поведінки [18, с.245]. Він визначає компетенцію як внутрішню систему цінностей і внутрішній світ переживань особистості.

Джон Равен виділяє 39 видів компетентностей, які ототожнює з «мотивованими здібностями». Бути компетентним – це значить мати набір специфічних компетентностей різного рівня (глибоко розумітися у предметі, самостійно ставити запитання, писати ділові папери, спостерігати, доводити власну правоту, вирішувати міжособистісні конфлікти і т.д.) [17, с.240]. Дж. Равен при визначенні структурних компонентів та факторів впливу на компетентність використовує модель Джонсона, за допомогою якої видно, що поведінка індивіда є результатом взаємодії трьох змінних: навиків і здібностей (компетентностей – Дж. Равен); мотивації; ситуації, в якій знаходяться люди [17, с.365].

Когнітивна психологія розглядає питання компетентності в рамках набуття когнітивних навичок, які широко вивчалися. У рамках даних досліджень психологи Пол Фітс і Майкл Познер розділили процес набуття навичок на етапи і запропонували модель, що складається з трьох стадій розвитку когнітивних навичок:

1. Початкова або когнітивна стадія – розуміння завдання, концентрація уваги на необхідній інформації та відкриття шляхів для досягнення майстерності.

2. Проміжна або асоціативна стадія – використання прийомів, що забезпечують швидке розуміння і згадування інформації. Усунення помилок і підвищення швидкості виконання.

3. Остання або автономна стадія – правильні відповіді стають автоматичними, підвищується рівень швидкості і безпомилкового виконання. Отримання нових знань та вивчення нової інформації протікає за даним алгоритмом.

Розуміння компетентності в рамках даного підходу – «це вищий рівень розвитку когнітивних навичок, вона займає важливе місце в когнітивній психології» [6, с.170].

У вітчизняній психології можна знайти безліч різних визначень понять «компетенція» та «компетентність». І.О. Зимня, спираючись на дослідження зарубіжних авторів, не тільки розглядає і характеризує поняття «компетентність» і «компетенція», а й з'ясовує їх співвідношення між собою. Поняття «компетентність» І.О.Зимня трактує як актуальну особистісну якість, що формується; інтелектуально й особистісно обумовлену соціально-професійну характеристику людини, що ґрунтується на знаннях [31].

Можна констатувати, що у психології компетентність визначається як система знань і здібностей або внутрішній світ людини.

В педагогіці дослідженням понять «компетенція» та «компетентність» і вивченням компетентнісного підходу займалися такі вчені як С.П. Бондар, Т.Г. Браже, В.А. Кальней, Е.М. Луговська, О.П. Калита, О.В. Овчарук, О.І. Пометун, А.В. Хуторський, С.Е. Шишов та ін. С.М. Шишов не розділяє дані поняття, вважає, що «компетенція – загальна здатність, яка ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях і нахилах, набутих у процесі навчання» [28, с.31].

С.П. Бондар подає таке означення компетенції: «Компетенція – це здатність розв'язувати проблеми, що забезпечуються не лише володінням готовою інформацією, а й інтенсивною участю розуму, досвіду, творчих здібностей учнів» [4, с.8].

А.В. Хуторський пропонує розвести ці поняття, під компетенцією слід розуміти наперед задану вимогу (норму) до освітньої підготовки учня, а під компетентністю – як його реально сформовані особистісні якості та мінімальний досвід діяльності: «Компетентність передбачає мінімальний досвід застосування компетенції» [26, с.148].

У педагогіці поняття «компетентність» використовується як термін, що дозволяє описати кінцевий результат освітнього процесу. Компетентність – інтегрований результат освіти, що, на відміну від функціональної грамотності, дозволяє розв'язувати цілий клас задач; на відміну від навички, є усвідомленою (передбачає етап визначення мети); на відміну від уміння, є здатною до перенесення (пов'язана з цілим класом предметів впливу), удосконалюється не шляхом автоматизації та перетворення на навичку, а шляхом інтеграції з іншими знаннями, уміннями, навичками; через усвідомлення загальної основи діяльності зростає компетентність; на відміну від знання, існує у формі діяльності (реальної чи мисленнєвої), а не інформації про неї [2, с.72].

Ключова компетентність учня початкової школи спеціально структурований комплекс якостей особистості, що дає можливість ефективно брати участь у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів [33].

Ключові компетентності: пізнавальна, самоосвітня, соціальна, здоров'язберігаюча, фізична, особистісна.

Міжпредметна компетентність – здатність учня застосувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і предметних галузей, уміння орієнтуватися в різних сферах життєдіяльності.

Предметна компетенція – сукупність знань, умінь та характерних рис у межах конкретного предмета, що дає можливість учневі самостійно виконувати певні дії для розв'язання навчальної проблеми (задачі, ситуації). Учень має уявлення, знає, розуміє, застосовує, виявляє ставлення, оцінює (таб.1.1).

Таблиця 1.1.

Предметні компетентності

<i>Предмет</i>	<i>Основна предметна компетентність</i>
Українська мова	комунікативна, мовна, мовленнєва, соціокультурна
Літературне читання	читацька компетентність (мовленнєва, літературознавча, бібліотечно-бібліографічна, літературно-творча, емоційно-ціннісна)
Математика	обчислювальна, інформаційно-графічна, логічна, геометрична, алгебраїчна
Природознавство	природознавча, дослідницькі уміння
Я у світі	соціальна, життєва
Музичне мистецтво	мистецька, музична
Образотворче мистецтво	мистецька, образотворча
Трудове навчання	предметно-перетворювальна
Основи здоров'я	здоров'язберігаюча
Інформатика	інформаційно-комунікаційна

На основі теоретичного аналізу різних підходів до розуміння сутності компетентності у сучасній психологічній та педагогічній літературі автори констатують, що «компетентність» – це загальна здатність і готовність до продуктивної діяльності, інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через знання, уміння, ставлення, поведінкові реакції. До функцій компетентності відносять мотиваційно-спонукальну, гностичну, комунікативну, ціннісно-рефлексивну, емоційно-вольову та діяльнісну функції. Внутрішня структура компетентності складається з мотиваційного, когнітивного, поведінкового, ціннісно-сміслового та емоційно-вольового компонентів. Виділені компоненти тісно пов'язані між собою та взаємовпливають один на одного.

Таким чином, саме компетентнісний підхід у навчанні молодших школярів має здійснити умови для формування у них досвіду самостійного вирішення пізнавальних, комунікативних, організаційних та інших проблем. А формування компетентності через компетенції має бути реалізоване на основі відповідної системи навчальних завдань, які передбачають способи діяльності залежно від предметної специфіки; створює ситуації в яких молодші школярі набувають досвід вирішення практичних проблем і мотивованого ставлення до процесу і результату пізнання. Модернізацію початкової освіти можна здійснити, постійно даючи нові елементи і впроваджуючи міжпредметну інтеграцію.

1.2. Міжпредметна інтеграція та конструювання сучасного уроку як основа ефективності початкової освіти

Інтеграція (від лат. integer – повний, цілий) – це об'єднання в ціле раніше ізольованих частин. Інтегрований урок – це урок, який проводиться з метою розкриття загальних закономірностей, законів, ідей, теорій, відображених у різних науках і відповідних їм навчальних предметах [30].

Вивчення предметів початкової школи у їх взаємозв'язку – природний процес, зумовлений логікою навчання. У свій час відомий педагог Я. Коменський зазначав: «Усе, що перебуває у взаємному зв'язку, повинно викладатися у такому ж зв'язку» [12, с.627].

Інтегровані уроки в початкових класах дають можливість підводити учнів до усвідомленої і емоційно пережитої потреби міркувати і висловлювати свої думки на запропоновану тему. Діти мають можливість застосовувати при цьому арсенал своїх знань, життєвий досвід, зробити власні, нехай незначні, але дуже необхідні кожній дитині, умовиводи і пошукові відкриття [23, с.45]. Вони знімають стомлюваність, напруження в учнів за рахунок переключення на інші види діяльності, підвищують пізнавальний інтерес до предметів, що інтегруються, сприяють розвитку уваги, уваги, а також формуванню оцінних суджень, комплексного підходу до вивчення окремих тем і навчальних предметів.

Відповідно до Листа Міністерства освіти і науки України від 17.08.2016р. № 1/9-437 формуванню в учнів цілісної картини світу сприятимуть *інтегровані уроки* (коли у межах одного уроку вивчається матеріал різних навчальних предметів), а також *бінарні інтегровані уроки* (коли у межах двох уроків поспіль опрацьовується матеріал двох і більше навчальних предметів). Основою ефективності таких уроків є чітке визначення мети і відповідне їй планування для забезпечення різнобічного розгляду учнями певного об'єкта, поняття, явища з використанням засобів різних навчальних предметів (дод.1).

Урок в сучасних умовах повинен носити творчий характер. Потрібно шукати більш ефективні підходи пояснення нового матеріалу і повторення вивченого

матеріалу. Засвоєння знань, формування умінь і навичок на уроці – це нелегкий процес. Виникають різні задачі, шляхи, способи і форми вивчення навчального матеріалу, що призводить до багатогранності видів уроку, до різних його варіантів [7, с.9; 8, с.24].

Під час підготовки до такого уроку треба зазначити вимоги до планування й організації їх проведення (рис. 1.1).

Рис.1.1. Планування і організація інтегрованого уроку

Кожен тип уроку має внутрішній зміст – методику вирішення окремих дидактичних задач на кожному етапі уроку. Методика – це найбільш мобільна частина кожного уроку, тому що методи, прийоми і засоби навчання використовуються на уроці в різних співвідношеннях, послідовності і взаємозв'язку.

Мета інтегрованих уроків – формування в учнів цілісного світосприйняття, активізація їх пізнавальної діяльності; підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу; створення творчої атмосфери в колективі учнів; виявлення здібностей учнів та їх особливостей; формування навичок самостійної роботи школярів з довідковою літературою, таблицями міжпредметних зв'язків, опорними схемами; підвищення інтересу учнів до матеріалу, що вивчається; ефективна реалізація розвивально-виховної функції навчання [21, с.89].

При доборі матеріалу для інтегрованого уроку вчителю слід керуватися тим, що зміст різних предметів, об'єднаних в одній темі, – не проста сума знань. Необхідно пам'ятати, що урок повинен підпорядковуватися одній головній меті, а не бути безладною мозаїкою окремих картин. Тому заздалегідь потрібно визначати інтегровані урок зіставляючи матеріал різних предметів, визначаючи теми, близькі за змістом або метою використання. Часто таким урокам передують випереджувальні домашні завдання, постановка проблемних завдань чи створення ситуації для моделювання, коли учень перетворюється з об'єкта навчання на суб'єкт.

За структурою інтегровані уроки є традиційними. На основі досліджень науковців (М.Г. Іванчук [9], Н. С. Антонов [1], Н.К. Чапаєв [27], М.С. Сердюкова [24]), автори розробили таку класифікацію інтегрованих уроків (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2.

Типи інтегрованих уроків

За дидактичною метою	За етапами навчальної діяльності
1	2
	Вступні уроки (передбачають повідомлення учням теми, мети і завдань уроку, мотивацію навчання школярів, сприймання й усвідомлення учнями практичного матеріалу. [9, с.94])
Уроки засвоєння нових знань.	Уроки первинного ознайомлення з матеріалом (сприймання й усвідомлення учнями практичного матеріалу, осмислення зв'язків і залежностей між елементами вивчаного. [1, с.187])

	Уроки формування понять, вивчення законів і правил (передбачають вивчення нового матеріалу, виведення законів і правил, тобто осмислення всього вивченого на основі формування понять. [27, с.140])
Уроки формування практичних умінь і навичок.	Уроки формування практичних умінь і навичок (передбачається осмислення змісту, послідовності застосування, способів виконання дій, самостійне виконання учнями завдань під контролем і з допомогою учителя; звіт учнів про роботу й теоретичне обґрунтування отриманих результатів).
	Уроки застосування знань на практиці (головна увага звертається на виконання вправ під час вивчення нового матеріалу (вступні мотиваційні та пізнавальні вправи), первинне застосування нових знань (пробні вправи; самостійні застосування учнями знань у стандартних ситуаціях (тренувальні вправи за зразком, інструкцією, завданням), творче перенесення знань і навичок у нові ситуації (творчі вправи) [19, с.42].
Уроки узагальнення і систематизації знань.	Уроки повторення і узагальнення матеріалу (відтворення та узагальнення понять і засвоєння відповідної їм системи знань; узагальнення і систематизація основних теоретичних положень і відповідних ідей науки).
Контрольні уроки.	

Інтегрований урок, як і звичайний традиційний урок, направлений на досягнення триєдиної мети. З урахуванням цього загальні вимоги до уроку конкретизуються в дидактичних, виховних і розвиваючих вимогах [37].

Серед загальнодидактичних вимог, яким повинен відповідати якісний інтегрований урок, виділяють наступні: використання нових досягнень науки, передової педагогічної практики, побудови уроку на основі закономірностей навчально-виховного процесу; інформація на уроці оптимальному співвідношенні всіх дидактичних принципів і правил; забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів з врахуванням їх інтересів здібностей і потреб; зв'язок з раніше засвоєними знаннями і вміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів; мотивація і активізація розвитку всіх сфер особистості; логічність і емоційність всіх етапів навчально-виховної діяльності; ефективність

використання педагогічних засобів; зв'язок з життям, особистим досвідом учнів; формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення і діяльності; формування вміння вчитися, потреби постійно поповнювати об'єм знань; ретельна діяльність, прогнозування, проектування і планування кожного уроку.

До розвиваючих вимог відносяться: формування і розвиток в учнів позитивних мотивів навчально-пізнавальної діяльності, інтересів, творчої ініціативи і активності; вивчення та врахування рівня розвитку і психологічних особливостей учнів, проектування «зони найближчого розвитку»; проведення інтегрованого уроку на випереджаючому рівні, стимулювання нових якісних змін у розвитку [30].

Виховні вимоги до інтегрованого уроку включають: визначення виховних можливостей навчального матеріалу, діяльності на урок; тільки тих виховних завдань, які органічно витікають із цілей і змісту навчальної роботи; формування життєво необхідних якостей: охайності, відповідальності, самостійності, уважності, чесності, колективізму та інших; увага і гуманне відношення до учнів, до тримання вимог педагогічного такту, співробітництво зі школярами і зацікавленість у інших успіхах.

Використовуючи дослідження Д.І. Самойленка [22, с.36], Д.І. Коломієць [11, с.49] представимо наступну класифікацію інтегрованих уроків (рис. 1.2.).

Технологія проведення інтегрованого уроку може бути різною. Це залежить від цілей, завдань, змісту уроку, способів діяльності, ситуацій, що виникають у процесі його проведення. Як приклад, пропонуємо технологічну схему вступного інтегрованого уроку. *Перший етап* проведення інтегрованого уроку – організаційний. Він передбачає вступну частину, перевірку домашнього завдання. *Другий* – повідомлення теми, цілей та завдань уроку. *Третій* – актуалізація та корекція опорних знань.

Рис.1.2. Класифікація інтегрованих уроків

Четвертий етап – мотивація навчання школярів. *П'ятий етап* – це сприймання й усвідомлення учнями нового матеріалу, творче перенесення знань і навичок учнів у нові ситуації. *Шостий етап* – узагальнення та систематизація навчальних досягнень учнів. *Сьомий етап* – підсумковий. Передбачає підведення підсумку уроку, повідомлення домашнього завдання (рис. 1.3).

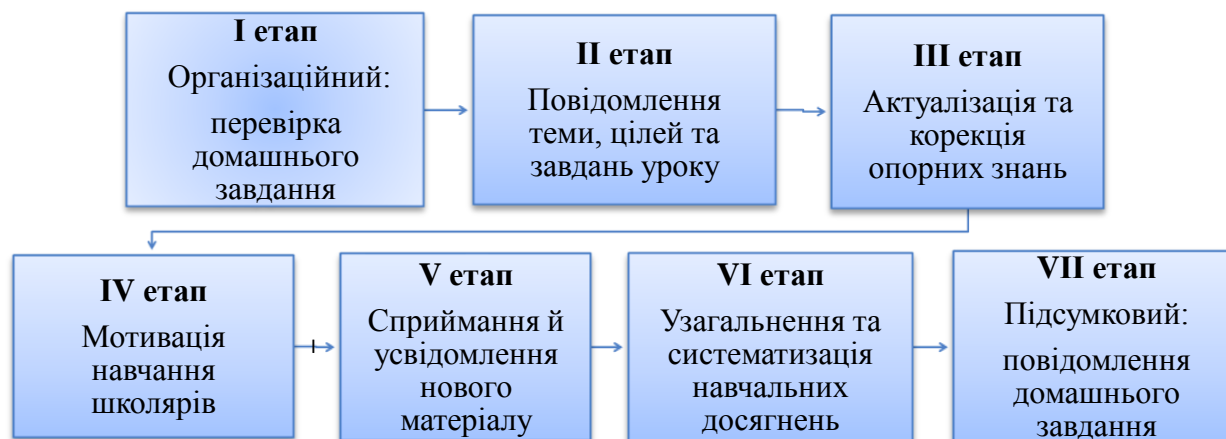

Рис. 1.3. Технологічна схема вступного інтегрованого уроку

Таким чином, для досягнення головного результату початкової освіти – формування компетентного школяра, потрібно модернізувати методичний інструментарій учителя; створити сучасне навчально-розвивальне шкільне освітнє середовище, комфортне для дитини, а також широко використовувати інноваційне освітнє середовище для впровадження ефективних форм, методів, засобів, інструментів з метою набуття учнем необхідних компетентностей.

Готуючись до уроку, вчителі повинні старанно продумувати зміст навчальних завдань і використання різних прийомів подачі їх, щоб забезпечити кожному учневі ситуацію успіху, яка є могутнім стимулом для формування компетентностей. Інтеграція навчальних предметів дає змогу кожному учневі розвивати свої здібності, опанувати програму в доступному для нього темпі. За умови врахування класифікації, дотримання технології проведення інтегрованих уроків забезпечується висока ефективність навчально-виховного процесу.

1.3. Модель «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції»

Проект Концепції нової української школи пояснює ідеологію змін, закладених у проект Закону «Про освіту». Основа її – розвиваюча, культуротворча платформа, виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію,

використовувати набуті знання й уміння для творчого розв'язання проблем. Під час презентації Концепції Нової української школи Міністр освіти і науки України Лілія Гриневич констатувала: «Наше завдання – кожній дитині дати доступ до якісної освіти. Успіх України в тому, щоб побудувати суспільство освіченого загалу, бо кожна дитина, незалежно від її здібностей, має право на успіх у житті, на максимальне розкриття власних здібностей, яке може запропонувати якісна освіта».

Розуміючи, що найголовнішим завданням сучасної школи є розвиток ключових компетентностей, формування такої особистості, яка буде життєво таконкурентноспроможною, здатною до творчої самореалізації та саморозвитку, вчителі комунального закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 14 Вінницької міської ради» ще у 2013 році розробили модель «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції», згідно з якою початкова школа має забезпечити умови для розвитку пізнавальної, самоосвітньої, соціальної, фізичної, здоров'язберігаючої, особистісної компетентностей. Компетентнісно орієнтований підхід вимагає від школи принципово нового бачення мети й завдань навчально–виховного процесу, а головне– його результату: *компетентного учня* (рис. 1.4.).

Компетентність учня ґрунтується на його знаннях і вміннях, обов'язково охоплюючи особистісне ставлення, а також його досвід, який дає змогу ці знання «вплести» в те, що він вже знав, та його спроможність збагнути життєву ситуацію, у якій він зможе їх застосувати.

Пізнавальна компетентність передбачає знання, уміння, навички відповідно до Державного стандарту початкової школи, розвиток критичного мислення, ініціативність і здатність виконувати творчі завдання, доводити правильність певного судження і власної думки. *Самоосвітня компетентність* зумовлена наявністю пізнавального або соціального мотиву навчання, уміння збирати й узагальнювати інформацію, працювати з різними джерелами.

Соціальна компетентність має сприяти умінню жити спільним життям з колективом, відчувати себе частиною його, шанобливо ставитись до дорослих, виявляти толерантність до слабшого та знати і дотримуватись правил культури

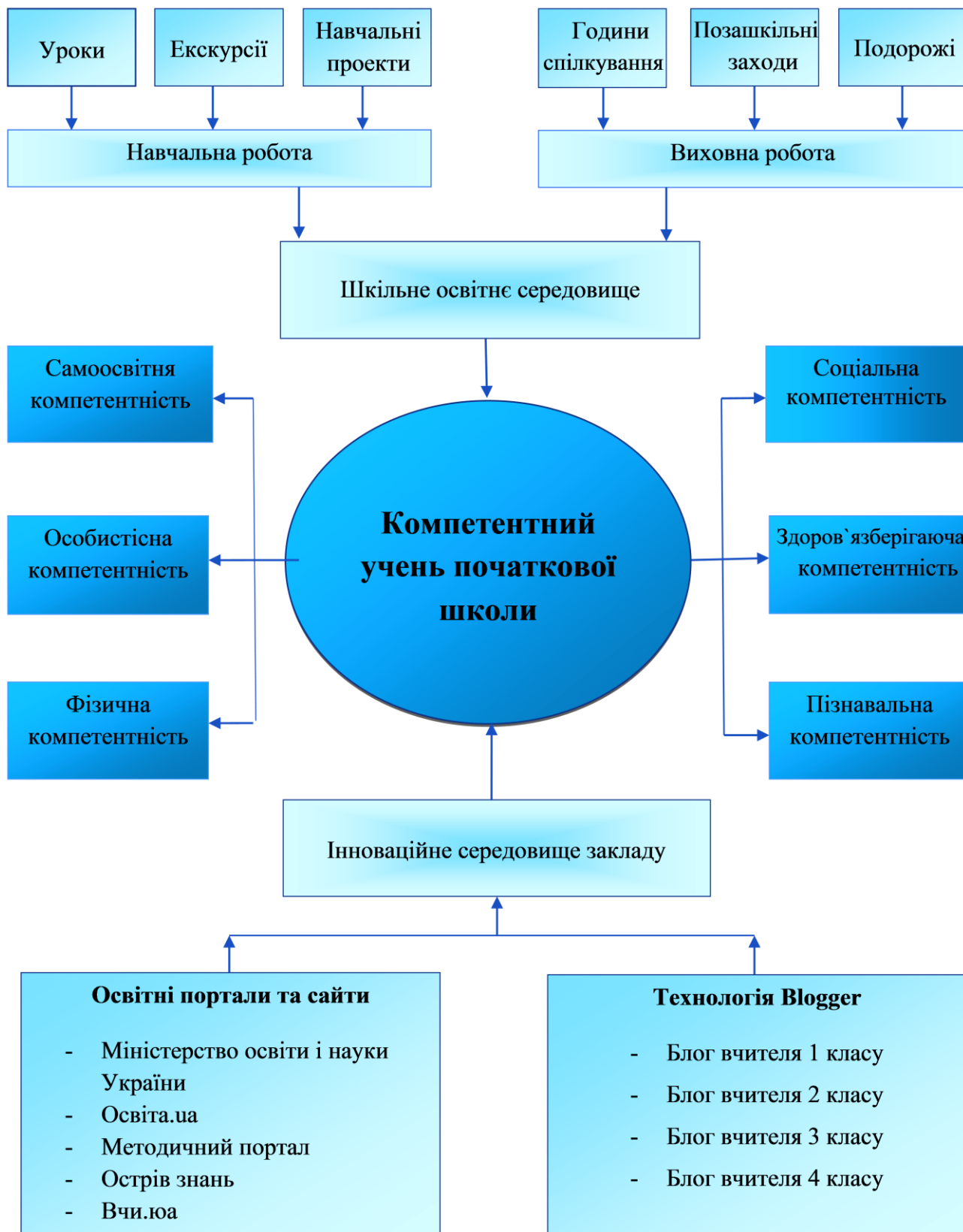

Рис. 1.4. Модель «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції»

поведінки. Метою *особистісної компетентності* є наявність первинних психологічних знань про себе, сформованість умінь рефлексії, навичок самоконтролю і самооцінки. Під поняттям *здоров'язберігаючої компетентності* слід розуміти характеристики, властивості учня, спрямовані на збереження фізичного, соціального, психічного та духовного здоров'я.

Фізична компетентність обумовлена володінням навичками особистої гігієни і самообслуговування, уявленнями про шкідливі звички, умінням уникати небезпечних ситуацій, зміцнювати здоров'я шляхом активного відпочинку.

Моделювання образу компетентного учня має відбуватись шляхом залучення його до *шкільного та інноваційного освітнього середовища закладу*.

Складові шкільного освітнього середовища: *навчальна і виховна робота*. Основою навчального процесу є урок – основна форма організації навчального процесу. *Екскурсії* використовуються у навчальних цілях. Важливе значення для емоційно-естетичного сприйняття інформації молодшими школярами відіграють спостереження та власні дослідження; творчі завдання, сюжетно-рольові ігри (дод. 3.); уроки, проведені у формі подорожі, усного журналу, квесту, репортажу з місця подій, святкування визначних подій. Метод *навчальних проєктів* у сучасній початковій школі втілює ідею індивідуалізації навчального процесу та розвивального навчання. Саме в процесі проєктної діяльності на різних уроках формуються міжпредметні та ключові компетентності [14, с.178].

Невід'ємною складовою формування компетентностей школяра є *виховна робота* вчителя з учнями, зміст якої складає науково обґрунтована система загальнокультурних і національних цінностей та відповідна сукупність соціально значущих якостей особистості, що характеризують її ставлення до суспільства і держави, інших людей, природи, мистецтва і самого себе. Особлива увага приділяється організації виховної діяльності учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей. Для кожної вікової категорії дітей прийнятними є використання індивідуальних (консультації), групових (тренінги, дискусії, дебати, ділові та рольові ігри), масових (проєкти, свята, концерти) форм діяльності.

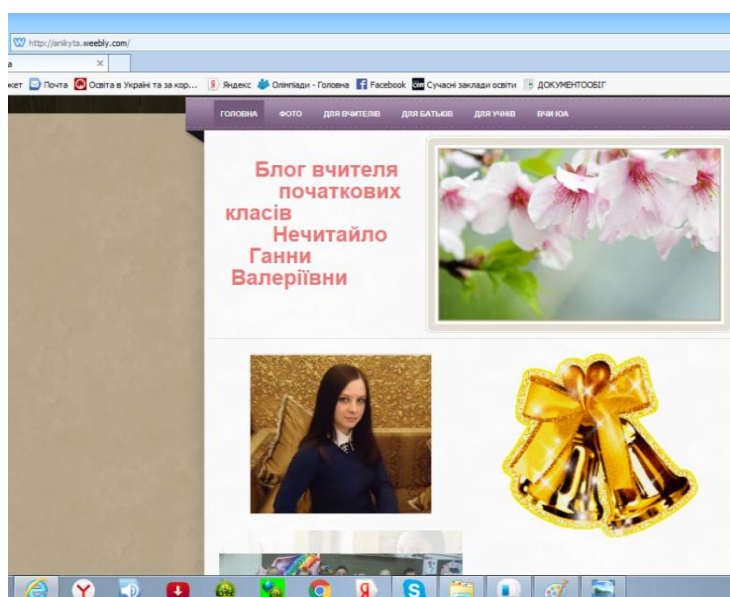
Пріоритетними у проведенні форм виховної роботи для учнів 1-4 класів є активні методи: ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, інсценування, гра-бесіда, гра-мандрівка, екскурсія, ігрова вправа, бесіда, тематичний зошит, усний журнал, групова справа, оформлення альбому, уявна *подорож*, конкурси, ігри, школа ввічливості, демонстрація, розповідь, моделювання, інсценізація, вікторина, екскурсія, хвилини з мистецтвом, *година спілкування*, спостереження, милування тощо. *Позашкільні заходи* є продовженням навчальної діяльності в позаурочний час.

Використання сучасних інформаційно-технічних засобів у школі обумовлено необхідністю покращити якість позаурочної роботи, удосконалити способи передачі та отримання інформації. Сучасні комп'ютерні мережі Інтернет дозволяють отримати доступ до великих обсягів знань, брати активну участь у процесі обміну та поширення інформації.

Інноваційне середовище закладу формується через отримання вчителями інформації з *освітніх порталів та сайтів*, а саме сайт Міністерства освіти і науки України, порталу «Освіта.іа» та «Методичного порталу», всеукраїнського порталу вчителів «Острів знань». Система адаптивної інтерактивної освіти «Вчи.юа», підсилює класичну шкільну математичну освіту учнів початкових класів закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 14 Вінницької міської ради». При створенні блогів, вчителі 1–4 класів

розраховували на додаткові можливості, які відкриваються як для них самих, так і для інших учасників і читачів блогу:

- обмін досвідом з колегами, посилення на корисні ресурси мережі, коментарі до матеріалів;
- публікації фотографій до свят, екскурсійних поїздок, презентацій, та відеоматеріалів;

Скріншот 1. Головна сторінка Блогу вчителя.

- зворотний зв'язок з батьками та учнями: корисні поради батькам, оголошення;
- розміщення матеріалів та посилань на веб-ресурси для залучення учнів та їх батьків до співпраці.

Блоги вчителів розкриває меню, яке включає в себе такі сторінки, як «Головна», «Сторінка вчителя», «Фото», «Для вчителів», «Для батьків», «Для учнів», «Наші новини», «Корисні поради», «Моя скарбниця», а також розділ «Новини». На сторінках є посилання на освітні портали та сайти. (див. <http://sch14.edu.vn.ua/Pochatkova%20shkola.html>)

Отже, дана модель стала для вчителів комунального закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 14 Вінницької міської ради» алгоритмом формування ключових компетентностей учнів початкових класів. За умови її реалізації у кожній дитини з'являється можливість доступу до якісної інноваційної освіти; у вчителя початкових класів є можливість мобілізувати учня до активної співпраці з ним в конкретній діяльності, вирішення інтелектуально-практичних проблем, виявлення ініціативи, творчості, самостійності і відповідальності. А взаємодія шкільного освітнього середовища та інноваційного середовища закладу робить навчання учнів вмотивованим, розвивальним і якісним, а випускника початкової школи – компетентним.

РОЗДІЛ II. РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОГО ШКОЛЯРА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ШЛЯХОМ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЗАГАЛЬНООСВІТНЯ ШКОЛА І-ІІІ СТУПЕНІВ №14 ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ»

2.1 Організація міжпредметної інтеграції в навчанні молодших школярів закладу

Інтегроване навчання в початковій школі – ця ідея не нова. Нею вперше скористався К.Д.Ушинський, передбачивши в курсі навчання грамоти одночасне формування двох найважливіших типів умінь – читання і письма. Принцип синхронного навчання першокласників читати і писати не втратив своєї актуальності і у наш час. Інтегрованим є також сучасний початковий курс математики, в якому поєднуються елементарні відомості з арифметики, алгебри і геометрії. На думку вчених, найбільш виправданою формою інтеграції в практиці початкової освіти є викладання всіх основних дисциплін одним учителем [34].

Починаючи з вересня 2013–2014 навчального року, вчителі початкових класів нашого закладу розпочали роботу над загальношкільним проектом *«Формування ключових і предметних компетентностей учнів початкової школи засобами інтегрованого навчання»*.

Актуальність проекту. Сьогодні, завдання освіти – формування компетентнісно розвиненої учнівської особистості з критичним мисленням, здатної до самоосвіти, самооцінювання та орієнтації в сучасному інформаційно-комунікативному середовищі.

Формування здійснюється засобами технологічного інструментарію (Інтернет-ресурсів, он-лайнних освітніх середовищ, інформаційно-комунікативних технологій, програмних педагогічних засобів навчального призначення), що сприяють розвитку універсальних компетенцій (прогностичних, візуалізаційних, риторичних, мотиваційних, когнітивних, проектувальних).

Мета проекту: набуття вчителем певних компетентностей, які повинні забезпечити йому можливість навчатися самому та навчати інших в умовах динамічного розвитку сучасного світу, активізація пошуку нових педагогічних

рішень, формування в учнів цілісного світогляду про навколишній світ, підвищення якості засвоєння сприйнятого матеріалу, розвиток творчої особистості учня.

Об'єкт дослідження: учні початкових класів. *Предмет дослідження:* розвиток компетентного учня початкових класів через шкільне та інноваційне освітнє середовище.

Гіпотеза. Формування ключових і предметних компетентностей учнів початкової школи засобами інтегрованого навчання та ІКТ можливе завдяки таким чинникам: володіння вчителями методиками інтегрованого навчання з використанням ІКТ на уроці; вміння педагогів користуватися ІКТ і допомагати в цьому дітям; застосування на практиці отриманих знань, навичок, умінь.

Задачі: опанування вчителями методиками навчання, використовуючи інтегроване навчання та засоби ІКТ; вироблення навичок орієнтування педагогів в мультимедійному просторі; вміння технічно користуватися засобами ІКТ; створити навчальні електронні посібники для інтегрованого застосування на уроках у початкових класах.

Методи: Теоретичний – вивчення педагогічної та технічної літератури про проведення уроків з ІКТ; ознайомлення з досвідом роботи вчителів країни, міста з даного питання; систематизація та класифікація отриманих знань. Практичний – анкетування, тестування, спостереження, застосування на практиці. Статистичний – отримання певних даних.

Терміни реалізації – 5 років (2013–2018 роки). Проект реалізується в три етапи:

I етап – діагностико-організаційний (1 рік): вивчення нормативно-правової бази; ознайомлення з методиками використання інноваційних технологій при проведенні інтегрованих уроків в початковій школі; підготовка вчителів до проведення інтегрованих уроків із застосуванням ІКТ; ознайомлення з досвідом вчителів країни, міста з даного питання.

II етап – організаційно-практичний (3 роки): впровадження нових програм початкової школи; застосування інноваційних інформаційних технологій при проведенні інтегрованих уроків у початковій школі; методична допомога в

реалізації нових навчальних програм, обмін досвідом, вдосконалення майстерності вчителя; відстеження результативності інтегрованих уроків з використанням інноваційних технологій, їх порівняльний аналіз, корекція; психологічна, соціальна, педагогічна підтримка вчителів.

III етап – рефлексійно-узагальнюючий (1 рік): аналіз та узагальнення результатів; моніторингові дослідження; аналіз діяльності вчителів; визначення проблем, що виникли при реалізації проекту, шляхи їх вирішення, корекція.

У закладі була розроблена та взята до реалізації Програма реалізації проекту «Формування ключових і предметних компетентностей учнів початкових класів засобами інтегрованого навчання» (схвалена рішенням педагогічної ради від 29.08.2013 р., протокол № 6) (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Програма реалізації проекту
«Формування ключових і предметних компетентностей учнів початкових класів засобами інтегрованого навчання»
I етап – діагностико- організаційний (2013-2014 навчальний рік)

№	Заходи	Форма роботи	Терміни проведення	Відповідальні
1.	Психолого-педагогічна діагностика навчально-виховного процесу в 1-4 класах	Спостереження, анкетування, узагальнення	Вересень 2013р.	Мошенська С.В. Романова Г.М.
2.	Надання навчально-методичних консультацій з проблеми учителям школи	Консультації	Протягом року	Мошенська С.В.
3.	Ознайомлення, опрацювання та аналіз сучасної методичної літератури з використання ІКТ на уроках.	Складання карто-теки, виставка літератури, самоосвіта	Протягом року	Мошенська С.В. Романова Г.М. Довгополюк І.О.
4.	Практичні вміння вчителя при роботі з засобами ІКТ	Групова консультація	Січень 2014р.	Довгополюк І.О. Мошенська С.В.
5.	Ознайомлення з досвідом педагогів міста, що використовують інтеграцію за допомогою засобів ІКТ у навчально-виховній роботі початкових класів	Дискусія - зустріч	Лютий 2014 р.	Мошенська С.В.
6.	Підготовка та використання	Семінар	Березень	Мошенська С.В.

	мультимедійних презентації на уроках в початкових класах.	практикум	2014 р.	Романова Г.М.
7.	Скарбниця методичних ідей	Засідання МО	Квітень 2014р.	Мошенська С.В. Романова Г.М.
8.	Проведення інформаційної роботи серед батьків щодо необхідності впровадження ІКТ у навчально-виховному процесі.	Батьківський всеобуч	Жовтень, 2013р.	Маріуца Ю.Г. Класні керівники
9.	Моніторингове дослідження «Аналіз підсумків роботи над проблемою 1-й рік»	Спостереження, анкетування, узагальнення	травень 2014 р.	Мошенська С.В. Романова Г.М.
Методичні заходи по реалізації проекту				
10.	Застосування інтеграції та ІКТ при проведенні уроків в початкових класах	Педагогічна рада (рішення)	Травень 2013 р.	Керівники творчих груп
11.	Мультимедійні презентації в початкових класах. Підготовка та використання на уроках	Семінар практикум	Березень 2013 р.	Мошенська С.В. Романова Г.М.
12.	Проведення інформаційної роботи серед батьків щодо необхідності впровадження ІКТ у навчально-виховному процесі «Безневинна іграшка, чи скринька Пандори?»	Батьківський всеобуч	Жовтень 2014 р.	Маріуца Ю.Г. Класні керівники

II етап – організаційно - практичний (2014-2017 роки)

№ з/п	Заходи	Форма роботи	Терміни проведення	Відповідальні
1.	Аналіз результатів педагогічного процесу з метою виявлення загальних та окремих проблем науково-методичної роботи	Анкетування, узагальнення	Вересень 2014-2015р.р.	Мошенська С.В. Фурман В.В.
2.	Підпорядкування індивідуальних проблемних тем проблемі проекту	Діагностика	Вересень 2014 р.	Мошенська С.В. вчителі початкових класів
3.	Порівняльне дослідження «Використання комп'ютерів учнями у навчальній та ігровій діяльності в школі та за її межами»	Спостереження, анкетування	Вересень 2014-2016р.р.	Мошенська С.В. Фурман В.В.
4.	Створення картотеки презентацій з навчальної та виховної діяльності	Картотека	Протягом 3 років	Вчителі початкових класів
5.	Взаємовідвідування уроків та виховних заходів з використанням інтеграції та засобів ІКТ.	Самоосвіта	Протягом 3 років	Вчителі початкових класів

6.	Випуск методичного бюлетеня	Методичний бюлетень	2015 р.	Мошенська С.В.
7.	Створення електронного банку педагогічних ідей	Електронний банк	Протягом 3 років	Мошенська С.В.
8.	Організація та проведення семінарів з даної проблеми	семінар	2014-2016 р.р.	Мошенська С.В.
9.	Розробка методичних посібників з використання інтеграції та засобів ІКТ у навчально-виховному процесі початкових класів	Методичний посібник	2015р.	Вчителі початкових класів
10.	Робота з батьками	Батьківські збори, всеобуч	Протягом 3 років	Вчителі початкових класів
11.	Обмін досвідом між вчителями школи, іншими педагогами в мережі Інтернет	Робота в мережі Інтернет	Протягом 3 років	Вчителі початкових класів
12.	Створення презентацій з досвіду роботи на сайті школи	Робота з сайтом	2014 р.	Вчителі початкових класів
13.	Моніторингові дослідження навчально-виховної, педагогічної діяльності в початкових класах	Спостереження, Анкетування	2015 р.	Фурман В.В.

Методичні заходи по реалізації проекту

17.	«Використання інтегрованих методів навчання та засобів ІКТ у вивченні початкового курсу математики»	Засідання МО	Листопад 2014 р.	Мошенська С.В.
18.	«Шляхи формування творчої особистості учня на основі впровадження інноваційних технологій навчання»	Круглий стіл	Березень 2015 р.	Мошенська С.В.
19.	«Формування інформаційної компетентності вчителя та учнів початкової школи засобами ІКТ»	Семінар - практикум	2015 р.	Мошенська С.В.

III етап – рефлексійно - узагальнюючий (2017-2018 навчальний рік)

<i>з/п</i>	<i>Заходи</i>	<i>Форма роботи</i>	<i>Терміни проведення</i>	<i>Відповідальні</i>
1.	Аналіз результатів роботи над проектом	Анкетування Узагальнення	травень 2018р.	Мошенська С.В. Фурман В.В.
2.	Взаємовідвідування уроків та виховних заходів з використанням інтеграції та ІКТ	Контроль Самоосвіта	Протягом року	Вчителі початкових класів
3.	Участь у міських семінарах з даної проблеми	Семінар	Протягом року	Вчителі початкових класів.
4.	Творчі звіти педагогів за результатами роботи над індивідуальними проблемними темами	Засідання МО, педадра	Протягом року	Вчителі початкових класів

5.	Оформлення підсумків роботи над проектом у вигляді методичних рекомендацій, посібників, порад, графіків	Підсумковий звіт. Узагальнення	Протягом року	Вчителі поч.шк.
Методичні заходи по реалізації проекту				
6.	«Формування ключових і предметних компетентностей учнів за допомогою міжпредметної інтеграції та ІКТ»	Педрода	Березень 2018 р.	Мошенська С.В. Романова Г.М.

При виконанні заходів Програми було використано елементи диференційованого підходу в навчально-виховній роботі; вчителями початкових класів застосовувалися засоби ІКТ на уроках міжпредметної інтеграції та в позаурочній діяльності; в учнів формувалися вміння та навички орієнтування у інформаційному просторі; проводились конкурси, інтелектуальні ігри, вікторини; була представлена проектна діяльність учнів; здійснювалось створення дитячих портфоліо.

Очікуванні результати: реалізація творчого потенціалу вчителя; застосування інноваційних інформаційних технологій при проведенні уроків міжпредметної інтеграції у початковій школі; розроблення системи вправ для учнів 1–4 класів за допомогою міжпредметної інтеграції та за допомогою ІКТ; систематизація уроків вчителів, їх методичних розробок для використання у навчальній діяльності.

Реалізація проекту відбувається шляхом:

- активного пошуку нових педагогічних рішень, що сприяють поліпшенню якості навчання;
- перенесення знань з одного предмета в інший, який характеризує продуктивність пізнавальної діяльності;
- конструювання уроку та позакласного заходу на засадах міжпредметної інтеграції(дод. 2,3).

Таким чином, втілення ключових і предметних компетентностей у змісті початкової освіти, здійснюється шляхом виявлення можливостей конкретного предмета або інтеграції окремих навчальних предметів для кожної з них. Технологічно це означає, що сукупність компетентностей має відбивати вимоги

Державного стандарту, програмові обсяги змісту, а найбільшою мірою державних вимог до навчальних досягнень учнів, що є складовою змісту і дає чітке розуміння про те, що має бути результатом вивчення того чи іншого матеріалу. Реалізація проекту дасть можливість реалізувати модель формування компетентного школяра початкової школи.

2.2. Результативність реалізації моделі «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції» в комунальному закладі «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №14 Вінницької міської ради».

Наше дослідження відповідає вимогам Закону України «Про загальну середню освіту»; Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 року № 462 «Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти»; оновлених Програм для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів (наказ МОН від 05.08.2016 № 948 «Про затвердження змін до навчальних програм для 1-4-х класів загальноосвітніх навчальних закладів»); Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання у початкових класах загальноосвітніх навчальних закладах з навчанням українською мовою у 2016/2017 навчальному році. Вимогам Наказу МОН № 1222 від 21.08.13 року зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН №1009 від 19 серпня 2016 року «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти» та Додатку до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009 «Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи».

Для з'ясування ефективності реалізації моделі «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції» в закладі протягом 2013, 2014, 2015 років проводились власні моніторингові дослідження на визначення рівня сформованості компетентностей випускника початкової школи, які охоплювали учнів 4 класів – випускників початкової школи. Загалом дослідженням було охоплено 70 учнів.

Завдання моніторингу були розроблені методичним об'єднанням вчителів початкової школи та були затверджені Методичною радою закладу 28.03.2013 р., протокол № 3. Моніторингові завдання враховували вимоги щодо сформованості компетентностей учнів, визначених чинними навчальними програмами для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів, вимог Державного стандарту та Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи, затверджених наказами МОН України від 13.04.2011 №329, від 21.08.2013 №1222 та листа МОН України від 28.01.2014 р. №1/9 - 74.

Завдання для визначення рівня компетентностей випускника початкової школи

1. Пізнавальна компетентність

1.1. Периметр квадрата дорівнює 12 см. Яка довжина його сторони?

А) 3 см;

Б) 6 см;

В) 4 см.

1.2. Швидкісний поїзд рухався зі швидкістю 110 км/год і подолав відстань від Києва до Львова за 5 год. Яка відстань між містами?

А) 22 км;

Б) 115 км;

В) 550 км.

1.3. Побудуй питальне речення за змістом поданого розповідного. Запиши утворене речення.

Промінь Сонця досягає Землі за вісім хвилин.

2. Самоосвітня компетентність

2.1. Установи відповідність. З'єднай стрілочками.

Де лелека водиться, там щастя родиться.

загадка

Відлітають за моря у краї далекі,
на будинках гнізда в'ють.
Звати їх...

скоромовка

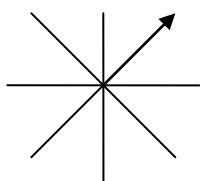
Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят.

прислів'я

2.2. Придумай і запиши десять власних іменників (імен, прізвищ людей, кличок тварин, назв міст, сіл, вулиць, річок). _____

2.3. Стрілка вказує на:

А) схід; Б) північний схід; В) північний захід.

3. Соціальна компетентність

3.1. *Продовжіть вислів.* Якщо я буду поважати людей...

- А) вони будуть вважати себе кращими за мене;
- Б) вони теж будуть до мене ставитись з повагою;
- В) вони будуть ображати мене.

3.2. На яких уроках потрібно виконувати правила для учнів?

- А) На літературному читанні, математиці, українській мові.
- Б) На образотворчому мистецтві, трудовому навчанні, фізичній культурі.
- В) На всіх уроках і перервах.

3.3. *Що ти порадиш в такій ситуації?* Прийшовши до друга пограти на комп'ютері, Василько помітив, що в нього сидить інший хлопчик, якого він знав. Як йому вчинити?

- А) Образитися на свого друга.
- Б) Гримнути дверима і піти геть.
- В) Всім разом гратися.

4. Фізична компетентність

4.1. Визнач природні чинники здоров'я:

- А) людина, тварина, рослина;

Б) сонце, повітря, вода;

В) місяць, зорі, ґрунт.

4.2. На твою думку, щоб бути здоровою, людина повинна...

А) багато відпочивати;

Б) багато працювати;

В) чергувати відпочинок з різними видами діяльності.

4.3. Як ти гадаєш, від кого залежить твоя безпека?

А) від мами і тата;

Б) від тебе самого;

В) від учителів.

5. Особистісна компетентність

5.1. *Продовж думку.* Найбільше щастя в житті – це ...

А) навчання;

Б) здоров'я;

В) гроші.

5.2. Як ти гадаєш, гарна увага та пам'ять...

А) дається людині з народження;

Б) розвивається і удосконалюється протягом життя;

В) передається спадково.

5.3. Підкресли, що на твою думку, сприяє успіху людини.

Наполеглива праця; завжди виконувати домашні завдання; пропускати уроки; виконувати режим дня; не звертати уваги на помилки; аналізувати свої вчинки.

6. Здоров'язберігаюча

6.1. *Продовж речення.* Людина повинна вести ...

А) таке життя, яке їй подобається;

Б) здоровий спосіб життя.

В) малорухомий спосіб життя.

6.2. Що з перерахованого, на твою думку, шкодить твоєму здоров'ю?

А) Щоденні прогулянки.

Б) Заняття спортом.

В) Шкідливі звички.

6.3. Дуже часто діти в захваті від комп'ютерних ігор. Скільки часу на день їм можна сидіти перед монітором, аби не нашкодити здоров'ю?

А) Не більше 3-х годин в день;

Б) Не важливо, головне — щоб батьки не помітили;

В) Не більше 1 години в день.

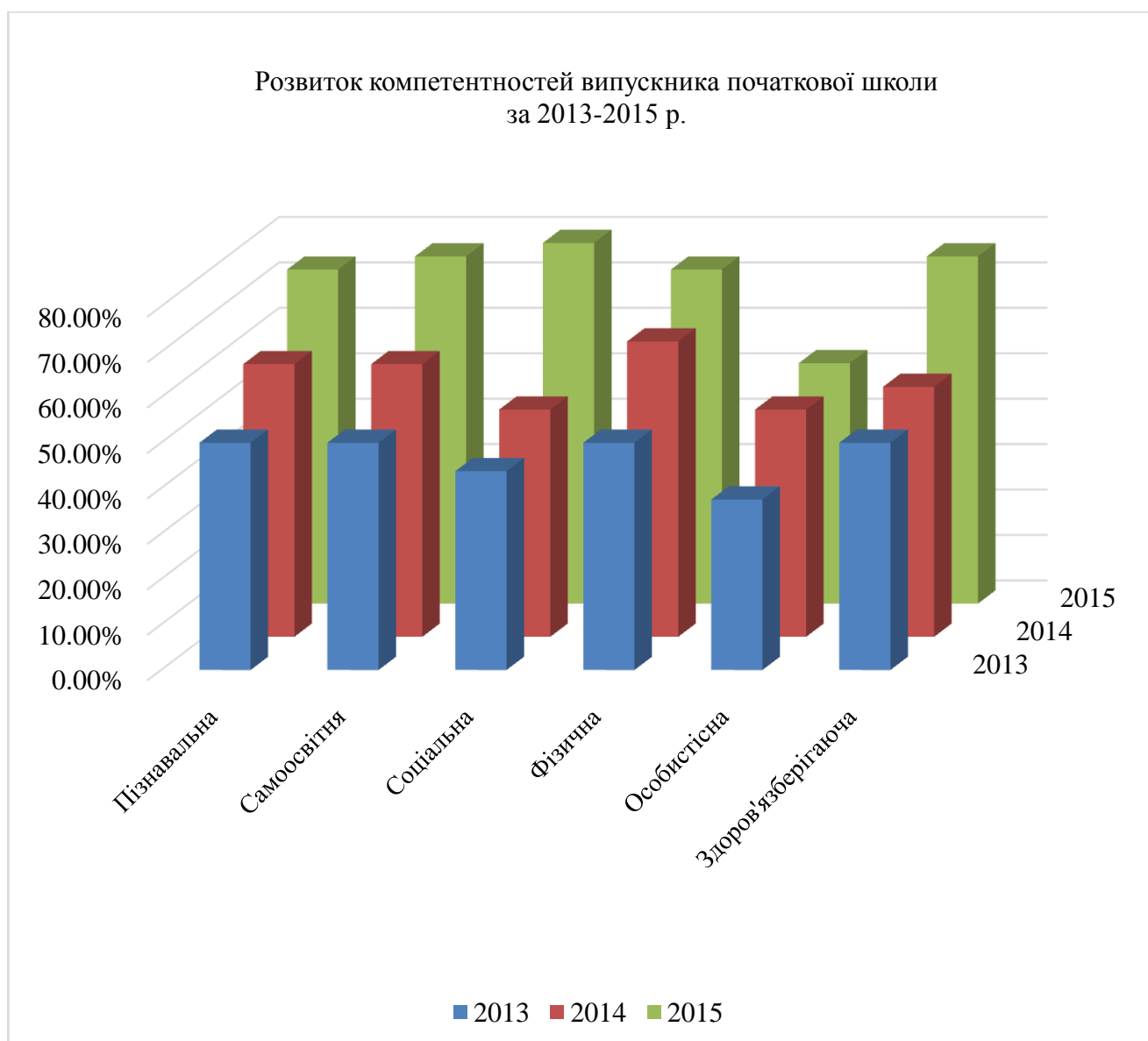
Аналіз результатів.

Проаналізувавши відповіді, ми отримали наступні результати сформованості компетентностей випусника початкової школи (таб.1):

Таблиця 1.

Результати моніторингу визначення рівня компетентностей випусника початкової школи

Рівні	Пізнавальна компетентність	Самоосвітня компетентність	Соціальна компетентність	Фізична компетентність	Особистісна компетентність	Здоров'язберігаюча компетентність
<i>за 2013 рік</i>						
Високий	2	3	1	5	5	4
Достатній	6	5	6	5	1	4
Середній	7	7	7	5	8	6
Низький	1	1	2	1	2	2
Якість	50%	50%	43,75%	62,50%	37,5%	50%
Всього учнів	16	16	16	16	16	16
<i>за 2014 рік</i>						
Високий	5	5	1	6	8	9
Достатній	9	7	9	7	2	2
Середній	7	7	8	6	8	7
Низький	1	1	2	1	2	2
Якість	60%	60%	50%	65%	50%	55%
Всього учнів	20	20	20	20	20	20
<i>за 2015 рік</i>						
Високий	8	10	14	13	10	8
Достатній	17	16	13	12	8	18
Середній	8	7	7	7	15	7
Низький	1	1	0	2	1	1
Якість	73,5%	76,4%	79,38%	73,5%	52,92%	76,4%
Всього учнів	34	34	34	34	34	34

Діаграма 1. Розвиток компетентностей випускника початкової школи за 2013-2015 р.

Аналіз результатів моніторингу виявив:

Пізнавальна компетентність: 2013 р. – 50%; 2014 р. – 60%; 2015 р. – 73,5%.

Самоосвітня компетентність: 2013 р. – 50%; 2014 р. – 60%; 2015 р. – 76,4%.

Соціальна компетентність: 2013 р. – 43,75%; 2014 р. – 50%; 2015 р. – 79,38%.

Фізична компетентність: 2013 р. – 50%; 2014 р. – 65%; 2015 р. – 73,5%.

Особистісна компетентність: 2013 р. – 37,5%; 2014 р. – 50%; 2015 р. – 52,92%.

Здоров'язберігаюча компетентність: 2013 р. – 50%, 2014 р. – 55%, 2015 р. – 76,4%.

Висновок. Аналіз результатів моніторингового дослідження дає підстави стверджувати, що розвиток ключових компетентностей випускників початкової школи відбувався щороку з позитивною динамікою, збільшуючись в середньому

щорічно на 10,5-13,5%. Також виявлено, що розвиток особистісних компетентностей випускника початкової школи потребує подальшого розвитку, оскільки щорічно становить 46,7% і є нижчим за 60%.

Рекомендації. З метою розвитку особистісних компетентностей випускника вчителю слід атмосферу доброзичливості тримати в класі впродовж усього уроку; здійснювати "авансування" дітей перед тим, як вони розпочнуть виконувати завдання; створювати високу мотивацію пропонованих завдань; адресувати реальну допомогу в просуванні до успіху– прихована інструкція діяльності; надавати педагогічну підтримку в процесі виконання роботи.

Таким чином, результати моніторингових досліджень підтвердили правильність обраного алгоритму формування компетентностей та довели ефективність розробленої моделі «Формування компетентного школяра початкової школи шляхом міжпредметної інтеграції». Якщо в навчально-виховний процес включати різні способи інтеграції змісту початкової освіти: інтегровані уроки, інтегровані завдання, ситуативні та рольові ігри, залучаючи при цьому шкільне та інноваційне освітнє середовище закладу – то ефективність навчання молодших школярів значно підвищиться та зросте рівень сформованості компетентностей учня.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши психологічну, педагогічну та методичну літературу автори переконалися, що саме компетентнісний підхід у навчанні молодших школярів має здійснити умови для формування у них досвіду самостійного вирішення пізнавальних, комунікативних, організаційних та інших проблем. А формування компетентності через компетенції має бути реалізоване на основі відповідної системи навчальних завдань, які передбачають способи діяльності залежно від предметної специфіки; створює ситуації в яких молодші школярі набувають досвід вирішення практичних проблем і мотивованого ставлення до процесу і результату пізнання. Модернізацію початкової освіти можна здійснити, постійно даючи нові елементи і впроваджуючи інтегровані уроки.

Для досягнення головного результату початкової освіти – формування компетентного школяра, потрібно модернізувати методичний інструментарій учителя; створити сучасне навчально-розвивальне шкільне освітнє середовище, комфортне для дитини, а також широко використовувати інноваційне освітнє середовище для впровадження ефективних форм, методів, засобів, інструментів з метою набуття учнем необхідних компетентностей.

Готуючись до уроку, вчителі повинні старанно продумувати зміст навчальних завдань і використання різних прийомів подачі їх, щоб забезпечити кожному учневі ситуацію успіху, яка є могутнім стимулом для формування компетентностей. Інтеграція навчальних предметів дає змогу кожному учневі розвивати свої здібності, опановувати програму в доступному для нього темпі. За умови врахування класифікації, дотримання технології проведення інтегрованих уроків забезпечується висока ефективність навчально-виховного процесу.

2. Розробивши модель, яка стала для вчителів комунального закладу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 14 Вінницької міської ради» алгоритмом формування ключових компетентностей учнів початкових класів. За умови її реалізації у кожній дитини з'являється можливість доступу до якісної інноваційної освіти; у вчителя початкових класів є можливість мобілізувати учня до активної співпраці з ним в конкретній діяльності, вирішення інтелектуально-практичних

проблем, виявлення ініціативи, творчості, самостійності і відповідальності. А взаємодія шкільного освітнього середовища та інноваційного середовища закладу робить навчання учнів вмотивованим, розвивальним і якісним, а випускника початкової школи – компетентним.

3. Реалізуючи модель автори дослідження дійшли до висновку, що втілення ключових і предметних компетентностей у змісті початкової освіти, здійснюється шляхом виявлення можливостей конкретного предмета або інтеграції окремих навчальних предметів для кожної з них. Технологічно це означає, що сукупність компетентностей має відбивати вимоги Державного стандарту, програмові обсяги змісту, а найбільшою мірою державних вимог до навчальних досягнень учнів, що є складовою змісту і дає чітке розуміння про те, що має бути результатом вивчення того чи іншого матеріалу. Забезпечення виконання даного проекту дасть можливість реалізувати модель формування компетентного школяра початкової школи.

4. Розробивши навчально-методичне забезпечення, яке сприяє формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяє систематизувати знання, створює сприятливі умови для особистісно-орієнтованого та розвивального навчання молодших школярів, формування ключових компетентностей учнів, вносить у звичайну структуру шкільної освіти новизну, оригінальність. Оскільки початкова ланка є фундаментом формування ключових предметних компетентностей учня та формування його особистості, вчителі зрозуміли, що в подальшому більш доцільним є використання інтегрованих уроків.

Системне запровадження ігрової діяльності в початковій школі призводить до того, що усі учні поступово вчаться мислити, використовувати отримані знання в різноманітних життєвих ситуаціях, приймати відповідальні рішення. Впровадження ігрової діяльності в навчально-виховний процес позитивно впливає на результативність навчання та виховання учнів початкової школи.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Додаток до

Листа Міністерства освіти

і науки України

від 17.08.2016р. № 1/9-437

Інтеграція уроків з природознавства, трудового навчання, музичного і образотворчого мистецтва з українською мовою відбувається на основі реалізації мовленнєвої й соціокультурної (за темами «Рідний край», «Батьківщина», «Громадські місця») змістових ліній, а з уроками літературного читання – завдяки добору відповідних за змістом творів.

У 1 класі під час інтеграції з іншими навчальними предметами вивчатиметься програмовий матеріал:

- розрізнення назв предметів за питаннями *хто це? що це?*;
- робота над скоромовками, загадками, віршами;
- слухання-розуміння текстів природознавчого змісту, побудова запитань і відповідей за прослуханим чи прочитаним текстом, переказування невеликого прослуханого тексту з опорою на подані словосполучення, запитання, план;
- розігрування діалогів за заданою темою, повторення зразка зв'язного висловлювання;
- побудова зв'язного висловлювання за поданим початком і малюнком, на основі прослуханого тексту, випадку із життя;
- робота з дитячою книжкою; добір і записування назв зображень об'єктів навколишнього світу;
- зображення ліній і фігур, штрихування і розфарбовування;
- зображення ліній, схожих на елементи букв; мовні і немовні звуки;
- співвідношення зображень об'єктів навколишнього світу із звуками/буквами, що є в їхніх назвах і словами, що їх називають;
- читання речень, коротких текстів із вивченими буквами;
- складання і записування речень за ілюстраціями, навчальними ситуаціями, подіями з життя тощо.

У 2 класі під час інтеграції української мови з іншими навчальними предметами вивчатиметься програмовий матеріал за мовленнєвою змістовою лінією:

- слухання-розуміння текстів художнього, розмовного або науково-художнього стилів, усвідомлення елементів фактичного змісту, запам'ятовування послідовності подій;

- побудова запитань і відповідей за прослуханим чи прочитаним текстом;

- відтворення та розігрування діалогів із прослуханих, прочитаних казок, розповідей;

- самостійне переказування прослуханого, прочитаного, побаченого, виявлення свого ставлення до подій, персонажів;

- складання розповіді на основі спостереження, власного досвіду, за малюнком, серією малюнків, поданим початком, початком і кінцівкою;

- добір і записування назв зображень об'єктів навколишнього світу;

- складання 2-3 речень на задану тему, пов'язування їх між собою.

У 3 класі в процесі інтеграції з іншими навчальними предметами вивчатиметься програмовий матеріал: з української мови:

- складання діалогу за малюнком, ситуацією;

- переказування тексту за планом, опорними словами;

- висловлення своєї думки про явища і події;

- повторення зразка зв'язного висловлювання з доповненням, змінами;

- складання усних зв'язних висловлювань (розповідь, опис, міркування) самостійно та за початком, основною частиною та кінцівкою, планом;

- складання і записування запитань за змістом прочитаного, на задану тему та відповідей на запитання;

- робота з деформованим текстом;

- написання переказів (розповідний текст) за планом, з опорою на ключові слова та словосполучення;

- удосконалення змісту і форми написаного тексту;

з літературного читання:

– читання напам'ять віршів і прозових творів; як визначення теми і основної думки твору;

– знаходження у тексті опису природи тощо;

– визначення теми прислів'їв, віршів, прозових творів.;

– складання простого плану до невеликих текстів, переказ за планом;

– формулювання запитання і відповіді за змістом прочитаного, складання діалогу (5–6 речень);

– виділення головного в прочитаному, співвідношення головної думки з заголовком, прислів'ям, ілюстрацією;

– сенсорно естетичне сприймання художніх творів через аналіз зображення словом кольорів, форм, звуків природи; визначення настрою, загальної тональності твору;

– пізнавальна наукова інформація;

– порівняння художнього і науково-художнього твору; самостійний добір книг за темою; читання дитячої періодики;

– колективне та індивідуальне складання варіантів кінцівки літературної казки, творів-мініатюр, загадок, лічилок, заповнення пропусків у творах, інсценування прочитаного.

У 4 класі має здійснюватися така робота з інтеграції навчального матеріалу:

з української мови:

– складання діалогу, зв'язного висловлювання (розповідь, опис, міркування) за малюнком, описаною ситуацією з опорою на допоміжні матеріали (поданий зачин або кінцівку, опорні сполучення слів, план);

– переказ (докладний або вибірковий) тексту з опорою на поданий або колективно складений план, опорні сполучення слів, а також без опори на допоміжні матеріали;

– висловлювання власних думок із приводу прочитаного, почутого, обґрунтування їх, доповнення тексту на основі особистого життєвого досвіду (використовуються тексти-розповіді, описи, міркування);

– складання і записування зв'язних між собою речень, які описують малюнок, частину інтер'єру класу, навчальну ситуацію на уроці; запитань на задану тему та відповідей на запитання; докладного чи вибіркового переказу; розповіді, опису, міркування на добре знайому тему;

з літературного читання:

– усвідомлення змісту тексту, запам'ятовування послідовності подій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, свідоме, правильне, виразне читання вголос та мовчки різних за обсягом і жанровою специфікою текстів;

– самостійне визначення теми і основної думки твору;

– складання плану і користування ним для переказу тексту;

– самостійний добір книг; підтримання колективної дискусії за змістом прочитаного.

З метою забезпечення міжпредметної інтеграції математики з іншими навчальними предметами необхідно посилити виховний компонент цього навчального предмета. Найбільший потенціал для цього мають текстові задачі. Сюжети завдань, у яких описуються досягнення українців (світові й олімпійські рекорди українських спортсменів, здобутки дослідників і науковців, шедеври світового мистецтва, створені українцями тощо), історичні й географічні пам'ятки, історичні події, які вплинули на розвиток держави, будуть сприятливими для формування патріотичних почуттів учнів, розвитку їхньої національної самосвідомості тощо.

Потрібно залучати і внутрішні резерви математики (вплив предмета на розвиток критичного мислення, вміння логічно доводити свою думку, обґрунтовувати свою позицію, вести полеміку) для становлення молодшого школяра як особистості, свободи його самовизначення. Окрему увагу варто приділяти розвитку умінь та навичок учнів в усній та писемній формі відповідати на запитання, обґрунтовувати правильність розв'язку, будувати логічні конструкції з використанням відповідних словосполучень. Добираючи додаткові матеріали до інтегрованих уроків в початковій школі учителям слід звернути особливу увагу на

відповідність їх змісту програмі, віковим особливостям і навчальним можливостям учнів.

Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів передбачає розширення діапазону форм організації навчання, методів та способів навчальної взаємодії у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності. Тож із метою застосування учнями здобутих у процесі навчальної діяльності знань, умінь і навичок у позаурочний час можуть організовуватися різноманітні виховні заходи – конкурси ерудитів, знавців навчальних предметів, інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли?», «Найрозумніший», «Подорожуємо Україною» тощо.

Потужним потенціалом для забезпечення єдності навчального і виховного процесів володіють такі організаційні форми навчання як навчальний проект, колективна творча справа. У випадках, коли програмовий матеріал різних навчальних предметів дозволяє інтегрувати його в межах одного навчального дня, можуть організовуватися так звані «тематичні дні», коли всі уроки за розкладом спрямовують на реалізацію єдиної виховної мети, що знаходить логічне продовження у виховному заході.

Резервом оптимізації навчального процесу на компетентнісних засадах є його практична спрямованість. З цією метою пропонується розширення організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії, з огляду на формування способу дій, що передбачає залучення учнів до практичної діяльності. Серед методів навчання мають домінувати інтерактивні, навчання у грі, русі тощо. Діапазон навчальної взаємодії школярів має розширюватися поступово: у 1–2 класах – це переважно робота в парах і в малих групах (3 учні), у 3–4 класах – групова, командна робота. Пріоритет належить засвоєнню навчального матеріалу у процесі екскурсій, квестів, організації і проведення конкурсів, зустрічей, практикумів.

З метою формування у молодших школярів ключових компетентностей вчитель має організувати роботу з пам'ятками, опорними схемами, таблицею множення тощо до того часу, доки не відбудеться практичне засвоєння їхнього змісту. З цією метою можуть використовуватися дидактичні ігри, що ґрунтуються на

активізації кінестетичного каналу сприймання інформації – класики, пальчикові ігри (на усну лічбу, у тому числі таблиці множення, правопису словникових слів тощо).

Водночас для формування і перевірки предметних компетентностей учитель має спиратися на систему інтегрованих завдань, спрямованих на застосування учнями способів навчально-пізнавальної діяльності, знань, умінь і навичок для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях. У такому форматі організації роботи учень матиме змогу здійснювати різноманітні мисленнєві операції, розкривати причинно-наслідкові зв'язки, аналізувати, зіставляти пропоновану ситуацію і робити висновок, а не механічно обирати один із варіантів відповіді.

Додаток 2.**Навчально-методичне забезпечення міжпредметної інтеграції в навчанні
молодших школярів в комунальному закладі «Загальноосвітня школа
I-III ступенів №14 Вінницької міської ради»**

Ефективність уроку залежить від безлічі причин, тому що це складна процесуальна психолого-педагогічна система. Дослідивши тему роботи, вчителі комунального закладу «Загальноосвітня школа I–III ступенів №14 Вінницької міської ради» збудували свої уроки так, щоб сформувати у дітей предметні компетентності та зробити учнів активними учасниками навчально-виховного процесу. Важливо не тільки передати учням певну суму знань, а розвивати в них самих бажання шукати, знаходити й використовувати необхідну інформацію, інтегрувати свої знання в життя, в якісь практичні ситуації.

Творча діяльність учнів пов'язана з особливою напругою їхніх сил і здібностей. Варіативність сполучення різних форм уроків дуже велика, що забезпечує можливість до творчого моделювання навчального процесу.

Інтегровані уроки розвивають потенціал самих учнів, спонукають до активного пізнання навколишньої дійсності, до осмислення й знаходження причинно-наслідкових зв'язків, до розвитку логіки, мислення, комунікативних здатностей. Більшою мірою, ніж звичайні, вони сприяють розвитку мови, формуванню вміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки, формують інтегровані знання з обох використовуваних дисциплін. Форма проведення інтегрованих уроків нестандартна, захоплююча. Використання різних видів роботи підтримує увагу учнів на високому рівні, що дозволяє говорити про розвиваючу ефективність таких уроків. Вони знімають стомлюваність, перенапругу учнів за рахунок перемикань на різноманітні види діяльності, різко підвищують пізнавальний інтерес, служать розвитку уваги, мислення, мови й пам'яті школярів. Інтеграція дає можливість для самореалізації, самовираження, творчості вчителя, сприяє розкриттю здатностей його учнів.

Урок з природознавства та трудового навчання в 1 класі

Тема: Зима в природі. Виконання сніжинки в техніці витинанки.

Автор: Мошенська С.В.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: поглибити та узагальнити знання учнів про одну з пір року – зиму та її прикмети; закріпити знання дітей про зимові народні свята; вчити дітей виготовляти сніжинку способом згинання, складання і вирізування паперу; продовжити знайомити учнів з витинанкою, як видом художнього мистецтва;

розвивальна: розвивати вміння працювати за технологічною карткою; виділяти головне. порівнювати, узагальнювати. формувати вміння порівнювати за істотними ознаками тварин та птахів, які зимують; їх спосіб життя, харчування з приходом зими;

виховна: виховувати старанність і охайність, дбайливе ставлення до птахів та звірів, повагу до народних традицій

Обладнання: малюнки з життя птахів та тварин, предметні малюнки, роздатковий матеріал (снігові кульки), маски тварин і птахів, технологічна картка «Витинанка».

Тип уроку:

За традиційною системою: урок формування понять, вивчення законів і правил.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок природознавства та трудового навчання.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Хід уроку

I. Організація класу (*Психологічна підготовка учнів до сприйняття матеріалу*) Учні стають біля парт, повертаються обличчям один до одного, разом промовляють слова.

Стали рівно, підтягнулись,

Одне одному всміхнулись.,

Починаєм працювати.

Теми, що вивчали,

Будемо закріплювати.

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Створення мотиваційної ситуації

Заходить *учень* в костюмі календарика і розповідає: сьогодні 10 грудня 2016 року. Температура повітря вранці становила 10 градусів морозу. Вітер помірний, на нашій території передбачаються незначні опади у вигляді снігу. Але, не зважаючи на холод і мороз, в нашому класі панує тепла і приємна атмосфера. Нехай тендітний промінчик зимового сонця запалить у ваших серцях велику любов до живих створінь природи, що оточують нас. (Дістає дзеркальце і почергово направляє сонячні промені на кожного учня.)

2. Вправа «Передбачення мети» (фокусування уваги на темі)

На партах лежать картки з числами. Учні отримують завдання розташувати числа від меншого до більшого, потім перегорнути картки і утворити слово.

1 2 3 4

З И М А

Календарик просить прочитати слово ЗИМА і здогадатися, яка тема нашого уроку? (*Тема нашого уроку «Зима»*)

III. Повідомлення теми та мети уроку

Учитель: Сьогодні ми помандруємо зимовими стежками, поговоримо про зиму, підіб'ємо підсумки спостережень за зимовими явищами природи, поговоримо про життя птахів та тварин взимку. Чим ще багата зима? (*Зима багата снігами,*

морозами, вітрами і улюбленими святами) Які ваші улюблені свята? (Новий рік, Різдво) Сьогодні ми розглянемо традицію святкування Різдва українським народом.

Зима багата снігами, і я пропоную вам зробити в кінці уроку сніжинку-вигинанку, якою ви прикрасите свою оселю у новорічні свята..

IV. Закріплення та узагальнення знань, умінь та навичок

1. Вправа «Очікування»

На партах лежать «снігові кульки». Учні отримують завдання подумати і сказати, що вони очікують від сьогоднішнього уроку. А снігові кульки разом з очікуваннями Календарик збирає у кошик. *(Діти хочуть дізнатися щось цікаве про зимові явища, життя птахів та тварин взимку, зимові свята) .*

2. Вправа «Знайомі незнайомці» (активізація розумової діяльності)

На дошці учні бачать малюнки *(Снігур, волошкове поле, ялинки, снігова баба, ковзани, грибочки)*. Деякі з цих предметів пов'язані із зимою. Діти пояснюють чому *(з зимою пов'язані такі малюнки: снігур, бо прилітає до нас тільки взимку; ялинки, тому що прикрашаємо їх на Новий рік; снігова баба, адже можемо зліпити її тільки з приходом зими, ковзани, на них катаються взимку)*.

Після виконання завдання вчитель на дошку прикріплює першу частину сніжинки.

3. Вправа «Асоціативний кущ»

Календарик питає, які асоціації виникають в учнів, коли вони чують слово зима? *(сніг, мороз, санчата, Дід Мороз, Новий рік, іній, Різдво, тощо)* Діти записують слова. На дошці утворюється «Асоціативний кущ» (рис.2.1)

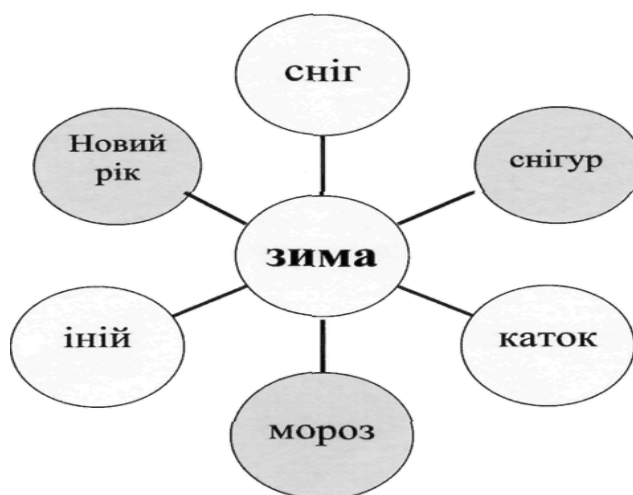

Рис. 2.1. Асоціативний кущ «Зима»

Вчитель на дошку прикріплює ще частину сніжинки.

4. Робота в групах. Рольова гра «Друзі зими»

Календарик говорить, що учні мали творче завдання об'єднатись в групи і підготувати повідомлення про зиму від імені свого персонажа. До дошки запрошується перша група «Брати місяці».

1 учень: я - останній місяць року, перший місяць зими. Наші прадіди називали мене студень, бо земля отримує мало тепла (*Грудень*)

2 учень: моя назва залежить від природних явищ, бо і снігом січу, і морозом печу, і повітря холодне (*Січень*).

3 учень: я останній місяць зими. Це пора вітрів, морозів, снігів, відлиг, переметів (*Лютий*)

Вчитель на дошку прикріплює ще частину сніжинки.

Фізкультхвилинка (проводять діти в костюмах місяців під музику)

Морозець, морозець, не щипай нам щічки.

Теплі валянки у нас, шубки й рукавички.

Морозець, морозець, плещемо в долоні.

У дівчаток та хлоп'ят носики червоні.

Вчитель: Ми звикли до оточуючої нас природи. Іноді шукаємо незвичні видовища у далеких мандрівках, і не помічаємо, що поряд з нами живуть чи не найкращі в світі птахи і звірі. Йдучи вранці на роботу, я чула спів пташок. Чи буває так в природі: зима, холод, мороз. і пташки співають? (*Так*) Які птахи не залишили нас взимку? (*Снігурі, синиці, сороки, ворони, галки, сойки, дятли, шишкарі, голуби* Хто з птахів відлітає у вирій? (*Ластівки, лелеки, журавлі, чаплі, зозулі, дикі качки*). Яка ж основна причина змушує птахів залишати оселю, своє місце? (*Холод і голод*). А чи знаєте ви, що одна з основних причин відльоту птахів пов'язана зі зменшенням світлового дня? Організму птаха не вистачає промінців сонця, що є важливим для його життя.

А тепер пташки нам розкажуть самі про себе. До дошки запрошується друга група «Пташине королівство»

1 учень: Ми живимося бруньками й насінням дерев та кущів, ягодами горобини. Прилітаємо ми із північних країн і оселяємося недалеко від людського

житла аж до пізньої осені. В народі кажуть: «Він на крилах приносить до нас зиму». (*Снігур*)

2 *учень*: А ми і взимку знищуємо шкідливих комах під корою дерев, кущів. Ніде комаха не сховається від гострого зору синички. Зимуємо ми біля житла людей, там і затишно, і ситно. За добу ми з'їдаємо стільки ж комах, скільки важимо самі. (*Синички*)

3 *учень*: Відгадайте, хто я:

Маленький хлопчик

у сірій свитинці

по дворах стрибаю,

крихти збираю. (*Горобець*)

Нас називають осілими. Ми, горобці, всеїдні, тому переселяємося ближче до людей, там легше знайти поживу. Ми дуже дбайливі батьки.

«Пташине королівство» пропонує виконати завдання. На дошці розташовано картки зі словами в довільному порядку. Учні повинні розставити слова так, щоб утворилося речення. (*Утворюється речення: «Діти, зробіть нам годівниці!»*).

Вчитель на дошку прикріплює ще частину сніжинки. До дошки викликається третя група учнів «Звірі в лісі» (фото 1)

1 *учень*: Ми найбільш розповсюджені звірі в нашій місцевості. Ми не маємо постійних лігвищ, не риємо нір.

Взимку нам допомагає тепла шубка, колір якої ми змінюємо на білий. Живимось паростками молодих дерев та посівами озимини або ярими. Хто ми? (Зайці)

Фото 1. Група учнів «Звірі в лісі»

2 *учень*: Ми лісові велетні. Взимку підходимо із глибини лісів ближче до людей. Остерігаємося вовків. Але дуже потребуємо притулку і догляду. Живимося опалим листям, пагонами дерев. *(Лосі)*

3 *учень*: Я запасуюся на зиму жолудями, горіхами, грибами. Ховаю їх в дуплах під опалим листям. У морози так доречно знайти щось смачненьке. *(Білочка)*

4 *учень*: Я на зиму старанно готую барліг. Люблю ласувати корінцями, ягодами, дрібними тваринами. Взимку мені такої їжі не знайти, тому я і засинаю до весни та одержую поживні речовини з власного жиру, що скопив під шкірою. *(Ведмідь)*

Інсценування вірша. Вчитель пропонує учням подивитись на гру акторів та подумати чому могла трапитися така розмова?

Ведмідь сварився із совою:

Ти щось наплутала, сова!

Затям своєю головою:

Зими в природі не бува!

Сова сміялась:

Волохатий, не дивно чути це мені

Ти восени як ляжеш спати,

То встанеш тільки навесні. *(Ведмідь так казав тому, що взимку лягає спати і прокидається тільки тоді, коли почне танути сніг).*

Надощі з`являється п`ятий промінчик.

Запрошується група «Вертеп» в костюмах колядників.

1 *учень*

Тихо зорі мерехтять,

Лиш одна ясна зоря

до вертепу зазира.

2 *учень*:

Ми йшли на вогник

До цієї хати,

Не хотіли добрих людей

На шляху минати.

Добрий вечір вам!

3 учениця.

Добрий вечір, добрі господарі

Чи дозволите колядувати,

З Новим роком привітати,

Щастя, здоров'я побажати?

Та ще й заспівати.

(Дівчата співають «Щедрий вечір, добрий вечір»)

4 учень:

На добро повсюди

Мир нехай буде!

На щастя, на здоров'я,

На Новий рік.

Вчитель на дошку прикріплює ще одну частину сніжинки. Учні роблять висновок, що змогли зібрати сніжинку, тому що активно працювали в групах, вдало узагальнювали думки.

V. Практична частина

1. Пояснення вчителя

Учитель пропонує виготовити сніжинку в техніці «Витинанка». Пригадують прилади, які знадобляться для цієї роботи? (Ножиці, аркуш паперу, олівець) Вчитель проводить інструктаж з безпеки життєдіяльності.

Правила безпечної праці з ножицями нагадує Календарик:

З ножицями будь щомиті

Обережним взагалі.

І в положенні розкритім

Їх не кидай на столі.

Якщо треба передати

Їх комусь, це не секрет,

Що їх треба посилати

Тільки кільцями вперед. (В. Хорунжий)

Учні роздивляються технологічну картку і послідовність виконання роботи (рис.2.2).

1. Складаємо навпіл аркуш паперу.
2. Перегинаємо його ще раз навпіл, щоб утворився квадрат.
3. Перегинаємо квадрат по діагоналі і одержуємо трикутник.
4. Наносимо малюнок.
5. Вирізаємо.
6. Демонстрація виконання роботи вчителем.
7. Самостійна робота учнів.
8. Демонстрація та аналіз учнівських робіт.

VI. Рефлексія Календарик говорить, що мандрівка зимовими стежками закінчилася. Пропонує підійти до кошика і взяти кожному учню свою кульку. З'ясовує, чи здійснилися очікування від уроку?

Рис.2.2. Технологічна картка сніжинки

(Так, учні дізналися багато нового і цікавого про тварин, зимові свята, навчилися робити сніжинку) Радитьніколи не забувати про тих живих істот, які живуть поряд із нами, адже вони потребують допомоги. Наголошує, що ми маємо поважати традиції нашого народу.

Урок математики та природознавства в 1 класі

Тема: Закріплення знань про нумерацію чисел, їх склад. Складання прикладів на додавання за малюнками. Зимуючі птахи рідного краю.

Автор: Мошенська С.В.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: закріплювати знання учнів про нумерацію чисел, їх склад; вдосконалювати вміння лічити предмети; розширити знання про зимуючих птахів та природу рідного краю;

розвивальна: розвивати вміння вживати порядкові числівники; розвивати мовленнєві навички та мислення, уважність, спостережливість, пам'ять;

виховна: виховувати любов і бережне ставлення до природи, тварин, птахів рідного краю.

Обладнання: малюнки із зображенням зимуючих птахів, таблиці для усної лічби, предметні малюнки трамвая, фонтана, музею-садиби М.М. Пирогова сигнальні картки етапів уроку.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок математики та природознавства.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Хід уроку

I. Організаційний момент

(Психологічна підготовка до сприйняття матеріалу)

Учні: Ми вам раді, добрі люди,
І вітаєм щиро вас,
Та запрошуємо ласкаво
На урок математики у 1 клас!

Фото 2. Вінницький трамвай

1. Емоційне налаштування на урок

Діти фіксують свій настрій на початку уроку за допомогою значків на полях зошита. По закінченню уроку завдання буде повторене.

зацікавлений уроком

байдужий до уроку

не бажаю працювати

II. Оголошення теми уроку, мотивація навчальної діяльності

1. Вступна бесіда вчителя за запитаннями (Створення мотивації)

Ви любите подорожувати? Сьогодні на уроці ми вирушимо у цікаву подорож до королівства математики на вінницькому трамваї (фото 2). А поїдемо на ньому для того, щоб допомогти тваринкам та пташкам, які звернулись до нас по допомогу. Повторивши та закріпивши наші знання про нумерацію та склад чисел; ми будемо зупинятись у різних мальовничих місцях.

III. Актуалізація опорних знань.

1. Хвилинка каліграфії.

Учні говорять, яке сьогодні число. (25) Воно записується цифрами 2 і 5. Ще не вивчали двоцифрові числа, але можна обчислити їх суму. (7) Пишеться за допомогою хвилястої лінії, довгої похилої лінії та короткої горизонтальної лінії.

Число 7 стоїть після 6 і перед 8. Сусіди числа 7 це 6 і 8. Воно більше 6 на 1 і менше ніж 8 на 1. Тиждень має 7 днів, у веселці 7 кольорів. Пишуть у повітрі, а потім 1 рядок у зошиті. Промовляють лімерик (короткий вірш) про цифру 7? (Цифра 7 як кочерга, в неї лиш одна нога).

2. Усний рахунок

Поки що наш трамвай ще не готовий вирушити. Нам потрібно правильно пронумерувати місця. Спробуйте сформулювати свої очікування щодо цього завдання. Я називаю приклад, а ви піднімаєте номер картки з правильною відповіддю і викладаєте на партах цифри.

До 6 додати 2. Яке місце передує 2? Назвіть сусідів 5. До 9 додати 1. Яке місце йде за 2? Знайдіть суму чисел 3 і 2. Яке число знаходиться між числами 6 і 8? Наступне число числу 8? 1 збільшити на 1?

Відповідь: 8, 1, 4, 6, 10, 3, 5, 7, 9, 2.

Але трамвай не може вирушити, треба всі місця розставити у порядку зростання. (Учні записують у зошиті числа від 1 до 10, один учень працює на дошці). Трамвай вирушає далі. Учні імітують рух у трамваї та промовляють вірш.

Чух-чух-чух

Трамвай їде ух-ух.

Ти на все кругом дивись,

Де цікаво зупинись.

Приїхали.

Вправа на розвиток уваги

«Чи знайоме вам це місце?» (фото 3).

Фото 3. Міський парк культури і відпочинку

IV. Основна частина уроку

1. Вправа «Математичний

лабіринт» (Актуалізація досвіду щодо теми уроку) Учні записують число 9, сусідів числа 2, число попереднє числу 10. Що стоїть між числами 4 і 6, яке передує числу 4. Записують всі числа, які менші від 5, починаючи з найменшого. (Перевірка, 1 учень читає відповіді.) У кого немає помилок, малює у зошиті на полях смайлик з усмішкою.

Вчитель: Ось ми приїхали до наступного місця. Це музей-садиба М.М. Пирогова (фото 4), на території якого ростуть 100–літні дерева, де живуть найрізноманітніші птахи.

2. Гра «Три пташки-три назви» (рис. 2.3.)

Завдання Поєднати картинку з назвою

Фото 4. Музей-садиба
М.І. Пирогова

Горобець

Синичка

Снігур

Рис. 2.3. Гра «Три пташки – три назви»

3. Робота в парах (Надання необхідної інформації про пташок)

Вчитель: Одні з них залишаються у нас зимувати, а інші відлітають у теплі краї. Учні складають речення про тих пташок, яким ми нещодавно допомогли у акції

«Допомога птахам», де разом з батьками зробили годівнички і розвісили їх біля своїх будинків.

Виходить дитина в масці пташки і загадує про себе загадку:

«Жовті груди маю. За день стільки з'їдаю скільки сама важу.» (*Синичка*).

У мене жовта сорочка, чорна краватка, зеленувата спинка. Я дуже рухлива. Гострим дзьобиком я дістаю з тріщини на деревах комах, личинки. Взимку я полюблюю насіння проса, вівса, крихітки хліба, шматочки сала.

Я числа тут вам лишила

І прочитати їх просила,

Щоб мені допомогти,

Треба склад числа 5 знайти.

Учні в зошитах самостійно записують склад числа 5. (*Взаємоперевірка*).

Трамвай вирушає далі у подорож і наступна зупинка «Відпочинок».

Фізкультхвилинка (з виконанням вправ під музику).

В нашому трамваї хтось плаче. Виходить учень у масці Зайчика, і просить допомогти порахувати гроші на аркуші з прикладами, бо він не може розрахуватись за проїзд.

4. Гра «Математична естафета», приклади-ланцюжки (фото 5)

Фото 5. Математична естафета

Перевірка. (*Останній учень прибігає до дошки і вибирає картку з відповіддю свого прикладу, на зворотній стороні написані правильні відповіді. Зайчик дякує.*).

5. Робота з підручником

Подорож триває далі. Тварини і птахи запрошують учнів скласти і розв'язати задачі у підручнику.

Скласти за малюнками 3 приклади і записати їх (рис.2.3.).

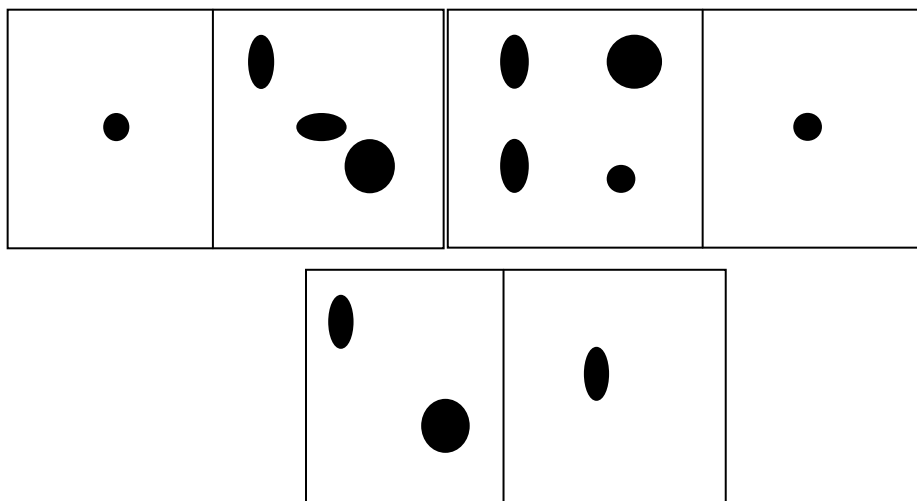

Рис. 2.3. Малюнки для складання прикладів

6. Порівняння чисел

Приходить учень у масці дятла і стукає. Просить допомогти порівняти числа. 4_6 10_8 7_7 5_3 . Я не відлітаю у теплі краї, тому що мені не страшний холод і голод, я зимую на батьківщині.

7. Хвилинка цікавого

Ось ми і підійшли до зупинки «Таємниця». Учні розказують, що були з батьками на фонтані «Рошен» (фото 6).

V. Підсумок уроку

Учні діляться враженнями від подорожі. Фіксують свій настрій за допомогою смайликів.

Фото 6. Фонтан «Рошен»

Вчитель: Ми прощаємось з нашим містом, з вінницьким трамваєм, і з тваринками та пташками, які разом з нами вивчали математику.

Що з уроку візьмемо на майбутнє?

**Інтегрований виховний захід з української мови та
музичного мистецтва у 1 класі**

Тема: У світі казки чарівної.

Автор: Мошенська С. В.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: узагальнити знання учнів про українські народні казки, створити атмосферу радості, насолоди від творчості, поповнити знання учнів про тематику казок, збагачувати словниковий запас дітей;

розвиваюча: розвивати читацький інтерес до казок, усне мовлення, логічне мислення, пам'ять, уміння творчо підходити до розв'язання проблеми, уміння аналізувати, акторські здібності;

виховна: виховувати музичний та естетичний смак, бажання творити.

Обладнання: яблука з загадками на листочках, картки з різними видами завдань, «чарівні предмети» із казок, ілюстрації казкових героїв, кросворд, костюми казкових героїв, маски до казки «Ріпка», музичні фонограми.

Фото 7. Організаційна частина програми

Тип заходу:

За традиційною системою: виховний захід формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: української мови та музики.

За метою: виховний захід з автономними цілями.

За місцем проведення: захід, що проводиться в залі.

За тривалістю: академічний захід.

За кількістю: подвоєний.

Хід заходу

I. Організаційна частина (фото 7.)

Звучить музичний твір, діти пригадують, яка телепередача так починається. Це програма для дітей «Вечірня казка». Виходить ведуча і вітає всіх присутніх у студії. Говорять, що у листах, які надходять до редакції, глядачі часто запитують: «Чому ми створили передачу саме про казки?»

1. Гра «Коло» (див. ст.115)

II. Основна частина

2. Гра «Додай риму» (*Учні читають вірші без останнього слова, а інші додають кінцівку, яка римується.*)

Учень 1: Існує книг багато на землі,
Вони цікаві, мудрі та повчальні,
Та кожен з нас, дорослий чи малий,
Казки читає – дуже вони *(гарні.)*

Учень 2: Казка – це світ, чарівний та незвичний,
Казка – це диво, сповнене краси.
Поринуть у казку – це ж бо так цікаво,
Це справді свято, радість для *(душі.)*

Учень 3: У казці звірі свою мову мають,
Дерева розмовляють, мов живі,
Добро і правда завжди зло долають,
Тому і люблять казку діти *(всі).*

Учень 4: Мудра казко – чарівнице,
Ти даруєш ласку,
Вчиш ростить пшеницю.
Поведи нас в *(казку).*

3. Вправа «Заповни кросворд»

Білосніжка пропонує розгадати кросворд, щоб з'ясувати, кого ж не вистачає на нашому святі. Вона читає уривки з казок, а учні відгадують назву казки і заповнюють клітинки кросворда, утворюючи з виділених літер слово казка.

«Баба діда за сорочку, дочка бабу за торочку...» («Ріпка»).

«Уліз і ведмідь – стало семеро...» («Рукавичка»).

«Я не пила, я не їла: тільки бігла через місточок, та вхопила кленовий листочок...» («Коза – Дереза»).

«А лисичка його гам! Та й проковтнула» («Колобок»).

«А мишка бігла, хвостиком зачепила і розбила яєчко.» («Курочка Ряба»).

До класу заходить учениця в костюмі казки.

Казка: Вітаю вас, дорослі і малі,

Від всіх казок низенький вам уклін.

Я – казка мудра, хочу вам сказати,

Що кожен з вас мене повинен знати.

4. Гра «Чарівний кошик Білосніжки» (фото 8)

Казка запрошує Білосніжку. Заходить під музику Білосніжка і пропонує відгадати загадки, які записані на листках яблук. Учні беруть з кошика яблука, читають, відгадують загадки.

1. Старенька бабуся у лісі жила,

Гостинці для неї онука несла.

Хто дівчинку цю по дорозі зустрів?

Як казка ця зветься? Хто б відповів? («Червона Шапочка»)

2. До школи прямує хлопчак дерев'яний,

Чомусь потрапляє у цирк полотняний.

Відома ця книжка тобі, чи не так?

В пригодах яких побував цей хлопчак? («Пригоди Буратіно»)

3. Підробив він голосок,

Фото 8. Герої гри «Чарівний кошик Білосніжки»

Став малим співати.

Здогадалися вони:

Вовк – не наша мати. («Вовк і семеро козенят»)

4. Працювала я у хатці,

Танцювала у палаці,

Є така у мене звичка –

Десь губити черевички. («Попелюшка»)

5. Вигнав дід козу із хати –

Та й пішла вона блукати:

В зайця хатку відібрала.

Всі козу ту виганяли,

Рак козуню ущипнув,

Зайцю хатку повернув. («Коза – Дереза»)

5. Гра «Що у скриньці» (див. ст.106)

6. Конкурс емоцій «Ярмарок емоцій»

Вчитель: Ми проведемо конкурс «Ярмарок емоцій». Кожен повинен вміти передавати жестами, мімікою, пантомімою під мелодію свої емоції. Перевіримо, як це вийде у вас. (*Учні демонструють здивування, радість, задумливість, залежно від музичного фону*)

7. Інсценізація народної казки на новий лад

Тітонька Сова: Я люблю читати казки. Багато з них знаю напам'ять. Але деякі з них можна переробити на сучасний лад. Пропоную вам зробити інсценізацію казки «Ріпка» на новий лад (див. ст.114).

III. Підсумок

Казка: Дорогі діти! Я вам дуже вдячна за любов до рідної мови, за уважне читання казок, за те, що ви любите і шануєте рідне слово. Бажаю вам подальших успіхів у навчанні.

Швидко спливають хвилинки,

От і прощатись пора.

Я на прощання вам зичу

Щастя, здоров'я, добра.

Звучить музика з мультфільму «Лисичка-сестричка». Казкові герої та всі учасники танцюють танець.

Урок математики і природознавства в 2 класі

Тема: Закріплення таблиці множення числа 2. Розв'язування задач. Периметр квадрата. Тварини рідного краю.

Автор: Мельник С. Л.

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: формувати навички розв'язування прикладів і задач, які включають дії різного ступеня; перевірити знання учнів із теми «Множення числа 2»; системазувати знання про тварин рідного краю;

розвиваюча: розвивати логічне мислення, самостійність, пізнавальні інтереси;

виховна: виховувати бережливе ставлення до природи, інтерес до вивчення предмета математики.

Обладнання: таблиця усних обчислень, схеми задач, малюнки тітоньки Сови, зайчика, їжака, дятла, ведмедя, лисиці, завдання уроку, написи «Лісова школа», «Книга порад», лист від Сови, поради для учнів, індивідуальні картки для самостійної роботи.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок математики та природознавства.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться у класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Рис. 2.4. Тітонька Сова

Хід уроку

I. Організація класу

(психологічна підготовка учнів до сприйняття матеріалу)

Діти стають біля парт і промовляють вірш разом з учителем.

Пролунав дзвінок,
Починається урок.
Будем працювати старанно,
Щоб почути у кінці,
Що у нашім другім класі
Діти – просто молодці.

II. Проблемне запитання (створення мотиваційної ситуації)

Вчитель: Діти, сьогодні вранці лісові поштарі-сороки принесли нам звістку від тітоньки Сови (рис.2.4.). Що ж у ній? Прочитаємо.

Учні по черзі ланцюжком зачитують лист: Дорогі друзі! Звертаюсь до вас із великим проханням допомогти мені навчити учнів Лісової школи розв'язувати задачі і приклади. Складіть, будь ласка, для них правила-поради, які допоможуть гарно вчитися. З повагою Тітонька Сова.

III. Оголошення теми уроку

Вчитель: А чи можемо ми допомогти звірятам? У нас урок математики. Нам потрібно повторити все, що ми вивчили про множення числа 2. Як цифра 2 пов'язана з лісовими тваринками? (У всіх тварин два очка, вушка, у пташок два крила).

Діти разом з учителем створюють Книгу порад, в яку протягом уроку будуть записувати певні побажання, що допоможе звірятам вивчати математику в Лісовій школі. По закінченні уроку поради буде відіслано тітоньці Сові за допомогою електронної скриньки.

IV. Актуалізація опорних знань

Рис. 2.5. Лісова школа

1. Каліграфічна хвилинка *Вчитель:* Подивіться, скільки учнів в Лісовій школі? (рис.2.5.) (*П'ять*). (Проводиться каліграфічна хвилинка з цифрою 5).

Учні пишуть рядок цифри п'ять за зразком. Діти складають пораду яким правилом користуватися, коли пишеться цифра 5, а учитель прикріплює на дошку першу сторінку до Книги порад «Пишіть каліграфічно».

2. Усний рахунок. Гра «Склади пазли» (див. ст.106).

Повідомлення учня в костюмі зайчика. У літню спеку нам допомагають рятуватися від перегріву **вуха**. Вони активно виводять тепло з організму. Але я не вмю рахувати, і дуже хочу навчитися. Ви можете мені допомогти?

V. Основна частина уроку

1. Математичний диктант

Один учень пише відповіді на дошці із зворотної сторони.

Число 2 помножити на 3, 5, 8, 7, 6, 9;

На 4 мотоциклах їдуть хлопці по 2 на кожному мотоциклі;

В 1 пакеті 2 кг печива. Скільки кг печива в 6 пакетах?

Відповідь: 6, 10, 16, 14, 12, 18, 8, 12. (Взаємоперевірка)

Фізкультхвилинка для очей

Вчитель вивішує наступну пораду «Будь уважним»

Зайчик прощається, дякує і запрошує наступного учня Лісової школи.

3. Створення проблемної ситуації

Дитина в костюмі їжачка загадує загадку:

В мене шубка з колючок,

В мене сіра спинка.

Ніс як чорний п'ятачок,

Очі – намистинки. (*Їжак*)

Розповідь їжачка : я - невелика тваринка (20-30 см), але голок – 6-8 тисяч. Веду нічний спосіб життя, маю добрий нюх, але поганий зір і слух. Люди часто прагнуть нас приручити, поселити в свої будинки, але це нам шкодить. Ми маємо жити там, де призначено природою. Хочу, щоб ви навчали мене розв'язувати задачі. (Читає задачу, а діти її розв'язують усно):

Йшли 4 їжаки

І несли по 2 грибки

А ви їм допоможіть –

ті грибочки полічіть ($4 \cdot 2 = 8$)

Вчитель вивішує пораду: знай таблицю множення.

Ще один учень лісової школи приходить у костюмі дятла і пропонує завдання відгадати загадку:

Вірно людям я служу,

Їм дерева стережу.

Дзьоб міцний і гострий маю,

Шкідників їм добуваю. (Дятел)

Дятел розповідає: найбільшим моїм родичем вважається американський королівський дятел, довжина його може досягати до 53 сантиметрів. Самим маленьким вважається карликовий дятел, довжина якого не перевищує 8 сантиметрів. Я охороняю дерева від шкідників. Допоможіть мені виконати завдання в підручнику № 549 (ст. 95).

Учні по одному виходять до дошки і коментують виконання.

Учні розв'язують задачу за скороченим записом.

Було – ? д.

Вилікував – 4 дн., по 2 д.

Залишилося – 24 д.

Дятлик: Про що треба дізнатися? Чи можемо дати відповідь на запитання задачі? Як знайти скільки дерев вилікував дятлик? А тепер можна дізнатися, скільки було дерев? Запишіть розв'язання у зошит.

Фото 9. Лисичка

Рис.2.7. Завдання для роботи в парі

(Після аналізу задачі учні самостійно записують розв'язування і відповідь у зошитах). (Взаємоперевірка)

Фізкультхвилинка

Виходить учень в костюмі лисички і показує вправи під музику (фото 9).

Я панянка золота

Маю довгого хвоста,

Вовка-братика сестричка.

Знають всі, що я... (Лисичка).

Лисичка розповідає про себе: Я – лісова красуня, маю гарний нюх та слух. Я знищую гризунів-шкідників.

Я маю цінне хутро, тому потребую охорони.

6. Робота в парах

Лисичка: Тітонька Сова дала мені завдання, допоможіть його виконати (рис. 2.7.).
(У кожної групи на парті завдання)

З яких геометричних фігур складено малюнок? Як знайти периметр квадрата?

Виміряйте довжину сторони квадрата і знайдіть його периметр. (Взаємоперевірка).

Вчитель вивішує наступну пораду «Вмій працювати в парі»

7. Самостійна робота

Лисичка запрошує наступного учня Лісової школи.

Виходить учень в костюмі ведмедика і задає загадку:

В теплій шубі зиму всю

Лапу смачно я смочу.

Сплю під пісню хуртовини

Аж до весняної днини.

Полюбляю їсти мед,

Звуся, звісно, я (ведмідь)

Ведмідь розповідає: я можу бігати зі швидкістю 50 км / год, моя вага від 80 до 800 кг. Мене часто можна побачити в цирку, зоопарку, але домівка моя – природа. Мені тітонька Сова дала самостійне завдання. Чи не можете ви надати мені приклад як працювати самостійно?

Самостійна робота учнів за картками.

I варіант

1. Обчислити

$$2 \cdot 8 - 9 \quad 2 \cdot 4 + 8$$

$$2 \cdot 6 - 8 \quad 2 \cdot 5 + 9$$

2. Знайти значення виразу $2 \cdot a$, якщо $a = 4$;

3. Задача. Скільки крил у 8 синичок?

II варіант

1. Обчислити

$$2 \cdot 9 + 22 \quad 2 \cdot 7 - 13$$

$$2 \cdot 2 + 47 \quad 2 \cdot 8 - 15$$

2. Знайти значення виразу $2 \cdot a$, якщо $a = 8$;

3. Задача. У залі 3 вікна. На кожне повісили по 2 штори. Скільки всього штор?

Вчитель вивішує наступну пораду «Вчись самостійно працювати». Ведмедик дякує і прощається.

V Підсумок уроку

Діти повторюють поради, зачитують їх з дошки.

Виходять учні в костюмі звірят і декламують вірш:

Діліться радіщами з другом.

Ходіть до школи, малюки,

І хай вона вам домом буде.

Учіться легко й залюбки!

VI. Домашнє завдання Знайти і вибрати на сторінках 35–45 «Збірника задач і тестових завдань з математики» Н.Будної задачу з героями Лісової школи і розв'язати її.

Урок української мови і природознавства в 2 класі

Тема: Закріплення та узагальнення знань про слова, які означають назви предметів. Рослини-символи України.

Автор: Мельник С. Л.

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: повторити і поглибити знання учнів про слова, які є назвами предметів; удосконалювати вміння розпізнавати ці слова серед інших слів; закріплювати навички написання слів з великої букви, активізувати словник дітей;

розвиваюча: розвивати мовлення дітей, вміння робити висновки, привчати до пошукової діяльності;

виховна: виховувати повагу до символів України, прищеплювати почуття глибокої любові до рідної держави, міста.

Обладнання: малюнки учнів «Рідне місто», фото клумби «Черепашка», фото живої черепахи, фото пам'ятника архітектора Артинова, кошик з квітами, віночок.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок узагальнення та систематизація знань.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок української мови та природознавства

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Хід уроку

I. Організація класу

Встаньте, діти, всі рівненько,

Привітаємось гарненько.

«Добрий день!»

Зараз сядуть всі дівчатка,

А за ними і хлоп'ятка.

II. Актуалізація опорних знань

1. Мотивація навчальної діяльності

Діти об'єднані у три групи: художники та фотографи, історики, дослідники природи. Вони прослуховують уривок вірша Д.Білоуса «Україна» і доповнюють рядок словом, яке має стати закінченням і римуватись

У всьому світі кожен знає:

Є Батьківщина лиш одна.

І в нас вона одна-єдина –

Це наша славна ...(*Україна*)

Дитина в костюмі Королеви Каліграфії: Я пропоную вам здійснити подорож рідним краєм, а ті, хто гарно та грамотно пише, потрапить у кінці уроку до моїх володінь і отримає приз – корону в зошиті.

2. Каліграфічна хвилинка

Королева Каліграфія: З якої літери починається слово Україна? Який звук позначає ця буква? Як пишеться це слово? Чому?

Вчитель пояснює написання букви У, а учні виконують завдання в зошиті.

III. Створення проблемної ситуації

1. Вправа «Асоціативний куш»

Рис. 2.8. Асоціативний куш «Україна»

Королева Каліграфії: З чим асоціюється у вас слово Україна? Учні прописують на дошці асоціативний куш (рис.2.8.).

2. Словесне малювання

Творча група дітей «Художники та фотографи» пропонують однокласникам переглянути підготовлену виставку.

Фото 10. Вінницькаарка

Обговорення переглянутого:

- Щоб ви намалювали, щоб одразу впізнати Вінницю? (Фото 10)
- На які питання відповідають ці предмети (Що?).
- А якщо зобразити себе, людей, тварин? (Хто?)
- Чи знаєте ви, що будуються нові мікрорайони?

Фото 11. Архітектор Артинов

Творча група дітей «Істориків» розповідають про архітектора Артинова, який спроектував багато старовинних будинків.

Королева Каліграфії: Вінницю вважають найкомфортнішим містом України. Прикрашають місто клумби. А хто їх планує? (Ландшафтний дизайнер).

3. Гра «Павутинка»

Королева Каліграфії: Уявимо, що ми з вами архітектори і будуємо будинок нашої мрії. Поселимо в нього іменники і прикрасимо красивими клумбами. Кого б ви хотіли бачити своїм сусідом і які квіти висадили б на клумбах? (Учні передають клубочок ниток, утворюючи павутинку, називають імена своїх друзів, назви квітів, уточнюють, які слова пишуться з великої літери і чому).

IV. Оголошення теми уроку

Королева Каліграфія. Якщо ми об'єднуємо всі ці слова в групу і замінимо одним словом, отримаємо тему уроку «Іменник»

V. Закріплення вивченого матеріалу Учні повторюють правила про іменник у віршованій формі.)

Фізкультхвилинка

(виконання рухів під музику)

Хто? чи Що?

Ти пам'ятай

Це іменник -

Не забувай!

1. Обмін інформацією

Перегляд і порівняння фото живої

черепахи та черепахи, що у вигляді клумби оселилася у міському парку (фото 12, фото 13).

Фото12.Клумба «Черепаха»

Фото13. Черепаха

Діти складають речення за фотографіями і записують у зошити, підкреслюючи іменники (*Учень пише на дошці і коментує речення: У місті Вінниці дизайнер зробив клумбу у вигляді черепахи. Він дуже любить цих тварин.*)

Творча група «Дослідники природи» розповідають де живуть черепахи.

Королева Каліграфія: Сьогодні, ідучи до школи, я зустріла чарівницю. Вона дала мені кошик з квітами і запропонувала для вас завдання: розгадати загадку у вигляді ребусу. Яке слово зашифроване (рис 2.9.)? (*Український віночок*).

Творча група «Історики» розповідають про український віночок – оберіг. Він оберігає людину від хвороб, від недоброго слова. В ньому є така сила, що болі знімає, береже волосся. У народі кажуть «Хто вміє віночок плести, той вміє життя любити».

Королева Каліграфія пропонує учням стати дизайнерами і створити власну клумбу у вигляді віночка, а назви квітів записати після відгадування загадок.

Творча група «Дослідники природи» знайомлять учнів з назвами та значенням квітів. Назви квітів записують у зошит.

Виходять діти зі квітами. Кожен з них загадує загадку про свою квітку, учні класу відгадують, а діти з квітами утворюють коло у вигляді віночка.

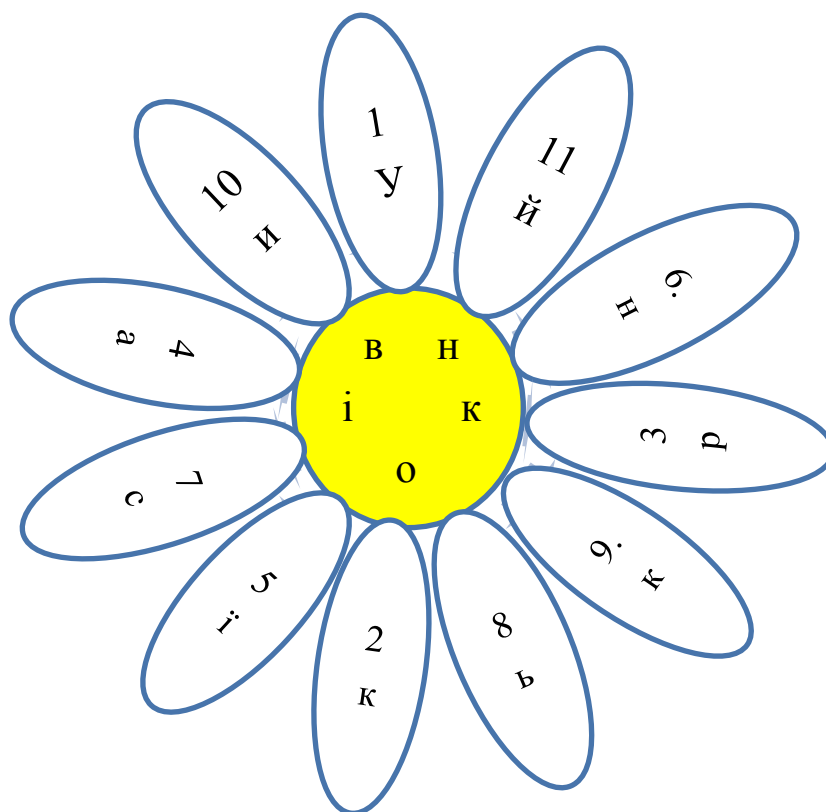

Рис 2.9.Українськийвіночок

Не забудь, будь ласка, друже,

У вінку найперша ... (*ружа*).

(Ружа символізує вірність).

Друга квітка теж не зайва,

Друга квітка зветься ...(*мальва*).

(Мальва дарує надію).

Щоб була гармонія

Третя в нас ...(*півонія*)

(Півонія – символ любові).

А півоній попередник

У вінку, то наш ... (*безсмертник*)

(Безсмертник – символ здоров'я і безсмертя).

Як перлина між первинок –

Так між квітами ... (*барвінок*)

(Барвінок – символ життя).

Цвіт самої України –

Це звичайно цвіт ... (*калини*).

(Калина – символ рідної хати, дівочої краси).

Ось, на небо схожа трошки,

До вікна прийшла ... (*волошка*).

(Волошка – символ людської відданості).

Не останній вік за змістом,

Зелененький наш ... (*любисток*)

(Любисток – це символ вірної любові).

Плести я віночок вмію.

Зараз черга ... (*деревію*)

(Деревій – символ нескореності, мужності).

Королева Каліграфія: Висадимо такі квіти на клумбі у вигляді віночка біля свого дому.

Взаємоперевірка. Учні читають назви квітів, що записали, ставлять до них запитання.

Вінок – це одночасно краса. Що треба робити, щоб творити на Землі красу?
(*Не шкодити природі, висаджувати рослини*).

Королева Каліграфії дякує дітям за роботу і нагороджує наклейкою в зошит у вигляді корони.

VI. Підсумок уроку

VII. Домашнє завдання

Скласти три речення з словами-назвами квітів, які входять до складу віночка.
Намалювати клумбу своєї мрії.

Конкурсно-розважальна програма з літературного читання, трудового навчання, музичного мистецтва

Тема: «Міс Осінь».

Автор: Мельник С.Л.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: вчити дівчаток вміло презентувати себе, розкрити особисте «Я» кожної дівчинки;

розвиваюча: розвивати комунікативні та артистичні здібності, вміння поводити себе на сцені;

виховна: виховувати впевненість у собі, повагу до товаришів, вміння товаришувати.

Обладнання: кульки, кленове листя для оформлення залу; порядкові номери для конкурсанток; заохочуючі призи; подарунки для учасниць конкурсу; музичне оформлення та фонограми для конкурсів; цифри та відомості для журі.

Тип заходу:

За традиційною системою: виховний захід формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок літературного читання, музики, трудового навчання.

За метою: виховний захід з автономними цілями.

За місцем проведення: виховний захід, що проводиться в залі.

За тривалістю: академічний виховний захід.

За кількістю: потроєний.

Хід програми

Лине музика, входять ведучі

I. Організаційна частина

1. Вступне слово вчителя

«Краплинка»: Доброго дня, любі друзі!

«Листочок»: Доброго дня, шановні гості!

«Краплинка»: Ми раді Вас вітати у цій святковій залі на святі.

«Листочок»: Сьогодні особливий день зібрав у залі нас,

в дотепності й уважності нам позмагатись час.

«Краплинка»: У сьогоднішньому конкурсі беруть участь чарівні, ніжні, милі, кмітливі дівчатка. Всі вони заздалегідь готувалися до цього конкурсу, в якому кожна може показати себе, свої враження і почуття.

«Листочок»: Але гра є гра. І ми побачимо, хто з учасниць здобуде перемогу.

«Краплинка»: Ну що ж, настав час під ваші бурхливі оплески запросити чарівних маленьких принцес.

Ведучі по черзі запрошують учасниць. Вихід дівчат у супроводі вальсу. У кожної учасниці на руці листочок з ім'ям та номером.

«Листочок»: Отже, ви вже самі впевнилися, що дівчатка наші надзвичайно красиві і тому, мабуть, найважче буде нашому журі. (Знайомство з членами журі)

«Краплинка»: Дівчатка, бажаємо вам успіху!

2. Інтелектуальна гра «Осінні переспіви»

«Листочок»: Уболівальники-хлопці хочуть заспівати вітальну пісню.

Вітальна пісня хлопців (на мелодію пісні «Гей, Україно, ми твої діти»)

Тут ми зібрались дружно у класі

Наших дівчат величати

Кращих, умілих, співучих, сміливих

Будемо ми вибирати.

Вам побажаємо всі перемоги!

Осінь прославить по праву

Знання і кмітливість, видумку й жарти

Легко здобути вам славу!

То ж перемога хай засміється!

Кожна Міс-Осінню стане.

Ми всі підтримаєм гру вашу вправну

Свято чекаємо славне!

Вітальна пісня дівчат – відповідь хлопцям. (на мелодію пісні «В траві сидів коник....»)

Ми всі зібрались дружно

У цьому залі тут.

Виборювать Міс-Осінь

Сьогодні нам дадуть

І дружно усі, і дружно усі

Ми будемо змагатись.

Міс Осінь свою, Міс Осінь свою

Ми будем досягати.

Якщо прийдеться важко,

То друзі у цей час:

Ми всі разом, дівчатка,

Надіємось на вас.

Надіємось ми , надіємось ми

Надіємось на вас.

Надіємось ми , надіємось ми

Надіємось на вас.

II. Основна частина

«Краплинка»: Перший конкурс – «Осінь замальовка» (фото 14). Юні леді мають поближче познайомитись з журі та глядачами, розказавши про себе.

«Листочок»: Поки журі виставляють оцінки, ми поговоримо про талант. Що таке талант?

«Краплинка»: Одні вважають талант – природна здібність.

«Листочок»: Інші – що всі люди талановиті, але хтось більше розвиває свій талант, а хтось – менше. Тому, наступний конкурс – «Наші таланти». Він цікавий тим, що

Фото 14. Конкурс
«Осіньзамальовка»

зараз кожна з учасниць матиме нагоду розкрити свої творчі здібності, виконуючи пісню або читаючи вірш.

Оплесками глядачів визначають переможця конкурсу. Оголошення результату «Листочок»: Осінь – золота пора. Тому так хочеться покружляти у ритмі вальсу. Це нам покажуть дівчатка (фото 15).

«Краплинка»: Розкриваємо далі таланти. Конкурс «Розкажи скоромовку». Учасниці покажуть, як вони вміють передавати зміст скоромовки.

(Учасниці шляхом жеребкування вибирають скоромовку і читають: швидко, весело або з обуренням)

Оголошення результату конкурсу журі.

«Листочок»: Безперечно, зі мною погодяться усі, що наші дівчатка не тільки талановиті, а й люблячі донечки і в

майбутньому гарні господині. Тому, наступний конкурс «Осінь – славна господиня». Кожній учасниці пропонується скуштувати з трьох тарілочок варення і визначити, з чого зварене кожне з них (в усіх трьох тарілочках варення однакове).

Оголошення результату конкурсу журі.

«Листочок»: Всі ми виходимо у світ з дитинства. І немає, мабуть, людини, яка б не любила української народної казки. Дуже звичайне для нас слово «казка», але який великий зміст ховається за цим словом. В казках мудрість народна. Саме казки навчають нас бути мудрими, чесними, трудолюбивими, долати життєві перешкоди. І зараз ми проведемо казкову вікторину. Ваше завдання: відгадати до якої казки належить цей уривок? Отже конкурс «Осінь казка».(Можна використати фрагменти казок: «Колобок», «Івасик-Телесик», «Котик та Півник», «Ріпка», «Кривенька качечка», «Солом'яний бичок», «Лисичка –сестричка», «Про правду і кривду», «Лисиця і журавель»)

Журі оголошує результати конкурсу.

Фото 15. Осінній вальс

«Листочок»: Осінь – не лише похмуре небо, дощові дні. Осінь – золоте листя і осінні квіти. Наступний конкурс «Осінь-трудівниця».

«Краплинка»: До цього конкурсу наші дівчатка готувалися заздалегідь. Кожна з учасниць вдома виготовила поробку і продемонструє її.

Журі оголошує результати конкурсу.

«Листочок»: Здавна відома народна мудрість: «Зустрічають людину по одягу, а проводжають по розуму». Тому справжня Міс має бути не лише привабливою зовні, але повинна мати гострий розум, бути уважною. Перевірити на скільки уважні наші дівчатка допоможе конкурс «Розумничка»

«Краплинка»: Я триматиму рознос (тацю), на якій будуть лежати різні предмети. Кожна учасниця по черзі буде підходити до мене, роздивляючись ці предмети, а потім їх назве не дивлячись на тацю.

«Краплинка»: Отже, розпочинаємо конкурс «Розумничка».

Журі оголошує результати конкурсу.

Конкурс уболівальників

«Краплинка»: Ось і настав вирішальний момент цього свята. Через якусь мить ми дізнаємось імена дівчаток, які отримають почесні звання.

«Листочок»: Перед тим, як журі оголосить остаточні результати, ми хочемо щиро подякувати дівчаткам–конкурсанткам, адже вони віддали багато часу і сили у підготовці до цього конкурсу, що були сьогодні гарними розумними.

Журі оголошує результати конкурсу.

Обирається Міс Осінь. (фото 16)

Перелік титулів: Міс Осінь, Міс Чарівність; Міс Ніжність, Міс Сором'язливість, Міс Співучість, Міс Хазяйновитість, Міс Уважність, Міс Елегантність, Міс Глядацьких симпатій.

Фото16.МісОсінь

III. Підсумок. Заключне слово вчителя.

**Урок природознавства, образотворчого мистецтва та
літературного читання в 3 класі**

Тема: Тварини. Розповіді про тварин. Зображення тварин.

*Автор: Майданюк Л. П.,
вчитель початкових класів*

Мета:

навчальна: узагальнити і систематизувати знання учнів про групи тварин, вчити малювати тварин;

розвиваюча: розвивати вміння порівнювати тварини, встановлювати взаємозв'язки з неживою природою; розвивати спостережливість, вміння аналізувати, робити висновки, логічно мислити;

виховна: виховувати дбайливе ставлення до тварин.

Обладнання: зображення тварин, недомальовані малюнки тварин, пластилін, аркуші паперу.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок природознавства, літературного читання та образотворчого мистецтва.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: потроєний.

Хід уроку

I. Організаційний та емоційний настрій учнів на урок

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Гра «Дешифрувальник»(рис.2.11)

Літери на нашому мобільному телефоні розташовані під цифрами на кнопках. Кожній цифрі відповідає кілька літер. Щоб відгадати зашифроване слово, треба вибрати тільки одну літеру. Отже, будьте уважними, номер: 7117343.

1	2	3	4	5
АБВ	ГДЕ	ЄЖЗИ	ІЙ	КЛМ
6	7	8	9	0
НОП	РСТ	УФХ	ЦЧШЩ	ЬЮЯ

Рис. 2.11. Зашифроване слово

III. Оголошення теми уроку. Сьогодні ми узагальнимо здобуті знання з теми тварини.

Живої природи світ таємничий

Ми на уроці сьогодні відкриємо.

Навчимося його красу не руйнувати,

А примножувати, любити й оберігати.

IV. Основна частина уроку

1. Технологія «Мікрофон»

- Природа буває живою і...
- Ознаки живих організмів...
- Тваринам для життя потрібно...
- Тварини розподіляються на..
- Плазуни – це...
- Земноводні – це..
- Риби – це..
- Комахи – це...
- Звірі – це..
- Птахи – це...
- Які способи живлення тварин існують?

2. Вправа «Знайди зайве слово»

Поясни, чому воно зайве.

Собака, білка, корова, кріль, кіт.

Щука, карась, ведмідь, лящ.

3. Робота в творчих групах

Методом «Пресу» довести або спростувати твердження.

Метод «Прес»:

Я вважаю...

Тому, що...

Отже...

1 група. Довести або заперечити твердження: *Короп – це комаха, бо....*

2 група. Довести або заперечити твердження: *Муха – плазун, бо....*

3 група. Довести або заперечити твердження: *Лось – це звір, бо....*

4. Вправа «Відгадай спосіб живлення тварин»

(Вчитель показує малюнки різних тварин, діти називають спосіб живлення даних тварин)

Фізкультхвилинка

5. виправ помилку в ланцюзі живлення:

Миша → пшениця → гадюка → орел.

Вовк → гілка верби → козуля.

6. Технологія «Акваріум» (Група дітей з 5 учнів сідає в центрі класу, утворивши коло. Вголос командир читає завдання. Команда обговорює ситуацію, застосовуючи метод дискусії, доходить спільного рішення. Решта учнів класу слухають, не втручаючись у перебіг обговорення, спостерігають, чи дотримуються учасники дискусії правил її проведення. Дискусія триває 3–5 хвилин. Коли завершиться відведений для дискусії час, група повертається на свої місця, а вчитель ставить класу запитання:

– Чи погоджуєтесь ви з думкою групи?

– Чи була ця думка достатньо доведенаю?

– Який із аргументів ви вважаєте найбільш переконливим?)

Група вирішує проблему: *Що б трапилось, якби не стало комах?*

7. Гра «Гармошка» (див. ст.118)

8. Парна робота в рядах

«Художники» (На кожній парті недомальований малюнок певної тварини, слід впізнати тварину, домалювати і розфарбувати її)

«Скульптори» (Учні з пластиліну ліплять тварин)

«Фантазери» (Учні придумують загадки, ребуси, вірші про різних тварин)

V. Підсумок уроку

1.Конкурс– «Віршів» (Діти розповідають вірші про тварин).

2. Хвилинка - цікавинка

Задача–казка

На лісовій галявині галасували синиці.

– Зима холодною буде!

– Ні, вона буде теплою!

– Ягід все одно дуже мало! Потім 5 синиць затихло.

– Чому ви мовчите? – запитало 5 синиць, що продовжували галасувати.

– Що з того, що ми галасуємо?

– Якою б зима не була, а їжу все одно прийдеться шукати.

Через кілька хвилин на галявині з явилось ще 5 синиць і знову почався галас.

– Скільки ж синиць на галявині ?

– Подумала білочка. Який галас стоїть! ($5 \cdot 3 = 15$)

*Інтегрована гра брейн-ринг з літературного читання,
музичного мистецтва, я у світі в 3 класі.*

Тема: Українське козацтво.

Автор: Майданюк Л. П.,

вчитель початкових класів

Правила гри

Структура гри містить чотири конкурси, кожний з яких оцінюється в балах.

Виграє та команда, яка набирає максимальну кількість балів. Команди–переможці

одержують медалі. На обговорення кожного завдання відводиться час. Рішення про готову відповідь приймає капітан команди, причому, відповіді повинні бути чітко обгрунтовані. Дозволяється допомога командам із залу від їх уболівальників. Час виконання завдань встановлено умовно.

Мета:

навчальна: розширити знання учнів з літературного читання, музичного мистецтва, я у світі, народознавства, знань з історії України та з життя козацтва. Узагальнити знання про історію українського козацтва; збагачувати словниковий запас школярів;

розвиваюча: розвивати культуру зв'язного мовлення, читацькі навички; світогляд учнів; розвивати емоції, створюючи ситуації здивування;

виховна: виховувати любов до рідного краю, його звичаїв, обрядів. відповідальність за доручену справу, естетичні смаки.

Обладнання: музичне оформлення; дидактичний матеріал «український національний одяг»; конверти із завданням для кожної команди; чисті листи паперу, олівці для команд і журі; слайд–шоу бліц – турніру.

Тип заходу:

За традиційною системою: захід формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: захід з літературного читання, музичного мистецтва, я у світі.

За метою: захід з автономними цілями.

За місцем проведення: захід, що проводиться в залі.

За тривалістю: академічний захід.

За кількістю: потроєний.

Хід брейн-рингу

I. Вступна частина

Ведучий: Сьогодні ми проводимо брейн–ринг. Чому? Тому що, по-перше, це конкурс–гра в якому беруть участь учні та присутні у залі, а жодний конкурс не

обходиться без журі (*обрання журі*), по-друге, ми визначимо кращих знавців історії українського козацтва.

Для цього ми використаємо в якості буклет (*ведучий показує на буклет, який отримав кожний присутній*). Нам потрібно поринути в історію України, пригадати вивчене, а чим швидше ми будемо пересуватися, тим швидше дістанемось до скарбниці знань. Ми запрошуємо приєднатись до команд присутніх у залі.

II. Зміст завдань

1. Конкурс «Одяг українців» (фото 17)

Кожна команда повинна письмово назвати види одягу чоловічого та жіночого, який одягали українці у козацькі часи. Кожний вид одягу оцінюється в один бал.

(*Відповідь:* сорочка, черевики, сермяга, жупан, тулуп, шапка, плахта, запаска,

корсетка, кунтуш, намитки, шаровари та інше). А для підтримки команд вболівальники заспівають пісню «Ой на горі, та женці жнуть».

2. Конкурс «Закінчи прислів'я» (фото 18)

По черзі команди зачитують кінцівку прислів'я.

Команда I

Бджоли раді цвіту... (а люди — літу)

Слово до слова... (зложиться мова)

Не плюй в криницю... (бо з неї доведеться пити водицю)

Слово не горобець... (вилетить — не піймаєш)

Команда II

Хто не працює... (той не їсть)

Не кажи «гоп»... (поки не перескочиш)

Наука в ліс не веде... (а з лісу виводить)

Фото 17. Конкурс «Одяг українців»

Фото 18. Учасники конкурсу «Закінчи прислів'я»

Яке коріння... (таке й насіння)

3. Конкурс «Що означає слово?»

Завдання включає назву українських слів, значення яких гравці повинні пояснити. Кожне правильно розтлумачене слово оцінюється в один бал.

<i>Слова</i>	<i>Відповіді</i>
1) галера	Дерев'яне судно
2) збіжжя	Жито, пшениця, ячмінь
3) каплун	Півень
4) ладан	Ароматизована смола
5) очерет	Болотяна рослина
6) рать	Військо
7) хоругви	Бойові прапори
8) клейноди	Знаки гетьманської влади
9) оковита	Горілка
10) діалект	Наріччя
11) оселедець	Пасма волосся на голові у козака
12) курінь	Приміщення, де жили козаки

А для підтримки команд вболівальники співають пісню «Ми нащадки козаків».

4. Конкурс «Бліц - турнір»

1. Як називається судно запорозьких козаків? (Чайка)
2. Що являє собою герб України? (Тризуб)
3. Яку іншу назву має Дніпро у слов'ян? (Славута)

4. Як називається стан козаків? (Кіш)
5. Палиця з кулястим потовщенням на кінці, яка була в козаків символом влади? (Булава)
6. Що перевозили чумаки? (Сіль)
7. Яку рослину висаджували при народження сина? (Дуб)
8. Начальник козацького війська, верховний правитель України? (Гетьман)
9. Як називали татарське військо? (Орда)
10. Як українці називали найкращу кімнату в хаті? (Світлиця)

VI. Підведення підсумків

Члени журі підраховують бали, які заробила кожна команда. В цей час усі присутні співають пісню «Я маленький козак». Після обговорення результатів команди нагороджуються медалями. Всіх учасників пригощають українською національною стравою – варениками з картоплею.

Урок літературного читання та інформатики в 4 класі

Тема: Тарас Шевченко «Рече та стогне Дніпр широкий...».

Форматування тексту.

Автор: Нечитайло Г.В.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: розширити знання учнів про життєвий та творчий шлях Т.Шевченка, викликати інтерес до його творів, збагачувати словниковий запас; сформувані в учнів поняття «форматування», ознайомити з основними командами форматування; вчити застосовувати кнопки панелі інструментів для форматування тексту;

розвиваюча: розвивати самостійність, прагнення самостійно здобувати знання;

виховна: виховувати патріотизм, почуття любові до рідної землі, мови, виховувати інтерес до вивчення інформатики.

Обладнання:інструктивна картка, мультимедійна дошка, збірки творів Т. Шевченка.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок літературного читання та інформатики.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в кабінеті інформатики.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Хід уроку**I. Організаційна частина**

Вчитель: Сьогодні, діти, у нас незвичайний урок літературного читання та інформатики. Ми проведемо його, гортаючи сторінки усного журналу, а ви, відповідно будете виступати у якості журналістів і редакторів. Ми згадаємо про людину-борця, патріота України. А комп'ютер допоможе нам закріпити знання та вдосконалювати навички форматування тексту. Перед вами інструктивні картки, на яких записано всі завдання нашого уроку (табл.2.2).

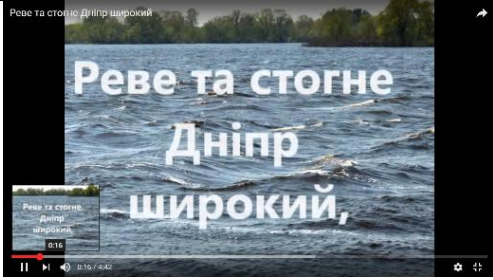
II. Основна частина уроку

Таблиця 2.2.

Інструкційна картка уроку

1.	Гра «Згадай письменника»	Забіла Олесь Франко Пчілка Павличко Українка Дмитро Іван Олександр Леся Олена Наталя
2.	Вгадай тему уроку	
3.	Хвилинка безпеки	Повторення правил техніки безпеки за комп'ютером

4.	<p>Друк і форматування тексту на комп'ютері</p>	<p>Тарас Григорович Шевченко (прізвище, ім'я, по батькові поета виділити, змінити накреслення на напівжирне, колір літер – синій);</p> <p>9 березня 1814 року (дата народження – напівжирний курсив червоного кольору).</p>
5.	<p>Біографічна сторінка</p>	<p>Тарас Шевченко народився 9 березня 1814 року у селі Моринці в бідній родині кріпаків Шевченків. Мати Катерина Якимівна – найперший і найсвітліший спогад маленького Шевченка. Сьогодні в Моринцях знаходиться пам'ятник матері з маленьким Тарасом на руках.</p> <p>У наш час село, в якому пройшло дитинство Тараса, називається Шевченкове, а за життя поета воно мало назву Кирилівка. В Кирилівку сім'я Шевченків перебралася з Моринців, коли Тарас був ще зовсім маленьким.</p> <p>Родина була велика, дітей багато, злидні страшні. У Тараса були старша сестра та брат – Катруся і Микита та молодші за нього – Йосип, Яринка і сліпенька сестричка Марійка. Батьки, як і всі селяни, працювали на панщині. З ранку до ночі вони гнули спину на панському полі, на панській стайні, у панських садах та городах. А вдома їхні діти лишались голодні, голі, босі.</p>
6.	<p>Знайти подані вірші у своїх папках на комп'ютері .</p> <p>Відділити тексти віршів один від одного зірочками (***)</p> <p>Розташувати тексти по центру</p>	<div data-bbox="560 1055 1027 1447"> <p>"По діброві вітер віє"</p> <p>По діброві вітер віє, Гуляє по полю, Край дороги гне тополю До самого долу. Стан високий, лист широкий – Нащо зеленіє? Кругом поле, як те море Широке синіє. (<i>"Тополя"</i>)</p> <p>Малюнок Ярослава Бойко</p> </div> <div data-bbox="1038 1055 1506 1447"> <p>"Встала й весна..."</p> <p>Встала й весна, чорну землю Сонну розбудила, Уквітчала її рястом, Барвінком укрила; І на полі жайворонок, Соловейко в гаї Землю, убрану весною, Вранці зустрічають...</p> <p>Малюнок Сергія Приймака</p> </div> <div data-bbox="560 1458 1027 1850"> <p>"Встала й весна..."</p> <p>Встала й весна, чорну землю Сонну розбудила, Уквітчала її рястом, Барвінком укрила; І на полі жайворонок, Соловейко в гаї Землю, убрану весною, Вранці зустрічають...</p> <p>Малюнок Сергія Приймака</p> </div> <div data-bbox="1038 1458 1506 1850"> <p>"Світає, край неба палає..."</p> <p>Світає, Край неба палає, Соловейко в темнім гаї Сонце зустрічає. Тихесенько вітер віє, Степи, лани мріють, Між ярами над ставами Верби зеленіють...</p> <p>Малюнок Яни Бойко</p> </div>
7.	<p>Музична хвилинка.</p> <p>Вправа «Поділись відчуттями»</p>	<p>Перегляд відео на мультимедійній дошці (Скріншот 1) https://www.youtube.com/watch?v=a6pSOKRLI8</p>

		
8.	Фізкультхвилинка	Виконання вправ для відпочинку
9.	Читання мовчки	Самостійно прочитайте текст вірша
10.	Словесне малювання	На скільки уявних картин можна поділити вірш? Що відтворив поет у першій картині? Що б ви зобразили на другій картині? Яка за характером, настроєм третя картина? За допомогою яких слів авторові вдалося зобразити грізні сили природи як живих істот?
11.	Чи уважний ти читач? Дай відповіді на запитання.	Які природні явища описані у вірші? З чим поет порівнює місяць? Як ви розумієте вислів «ще треті півні не співали»?
12.	Вправа «Добери прикметники»	Дніпр ... Місяць ... Верби ... Море ...
13.	Вправа «Добери риму»	Завива – ..., виглядав – ..., гомонів – ...
14.	Вправа «Виконуй за зразком»	Реве та стогне Дніпр широкий, <i>Сердитий вітер завива,</i> <i>Додолу верби гне високі,</i> Горами хвилю підійма. <u>І блідий місяць на ту пору</u> <u>Із хмари де-де виглядав,</u> <i><u>Неначе човен в синім морі,</u></i> <i><u>То виринав, то потопав.</u></i> <i><u>Ще треті півні не співали,</u></i> <i><u>Ніхто нігде не гомонів,</u></i> <u>Сичі в гаю перекликались,</u> <u>Та ясен раз у раз скрипів.</u>

III. Підсумок уроку

Про кого йшла мова на сторінках нашого журналу?

Що нового ви дізналися на уроці? Яка із виконаних робіт видалася вам найцікавішою?

Ось і підходить до завершення наша зустріч з чарівним світом поезії Т.Г.Шевченка. Сьогодні ми відкрили для себе ще одну перлину із творчого спадку видатного поета – вірш «Реве та стогне Дніпр широкий». На уроці у вас була

можливість виявити себе у ролі дослідників поетичного тексту, у ролі редакторів, літературознавців. Зараз я вам пропоную ще одне цікаве завдання, яке дозволить спробувати себе і в ролі мистецтвознавців.

IV. Домашнє завдання: Опрацювати матеріал в підручнику, вивчити вірш «Рече та стогне Дніпр широкий» напам'ять; за бажанням: намалювати ілюстрацію до вірша.

Урок української мови та основ здоров'я 4 клас

Тема: Закріплення знань, умінь і навичок з теми «Прикметник».

Дружба і здоров'я. Побудова дружніх стосунків.

Практична робота. Рольова гра «Будемо знайомі».

Автор: Нечитайло Г.В.,

вчитель початкових класів

Мета:

навчальна: поглибити і закріпити знання учнів про прикметник; сприяти усвідомленню дітьми цінності людського спілкування; вчити учнів розпізнавати ознаки дружніх стосунків; вчити знайомитися з людьми;

розвиваюча: розвивати вміння спілкуватися і підтримувати товариські стосунки;

виховна: виховувати товариськість; прищеплювати бажання бути справжнім другом.

Обладнання: підсумкові таблиці «Прикметник», малюнки продуктів їжі, картки з прислів'ями, картки з ребусами.

Тип уроку:

За традиційною системою: урок узагальнення і систематизації знань.

За навчальними предметами, що інтегруються: урок української мови та основ здоров'я.

За метою: урок з домінуючими та супровідними цілями.

За місцем проведення: урок, що проводиться в класній кімнаті.

За тривалістю: академічний урок.

За кількістю: подвоєний.

Хід уроку

I. Організаційна частина

1. Організація класу. Оголошення теми

Вчитель: Сьогодні на уроці ми з вами, діти, згадаємо все про прикметник, поглибимо свої знання про дружбу і про те, що людина не може купити за будь-які гроші? Як придумаєте що це? Відгадайте ребус (рис. 2.12.)

Рис. 2.12. Ребус «Здоров'я»

Вчитель: А кого ми не купимо ні за які гроші (рис. 2.13.) ?

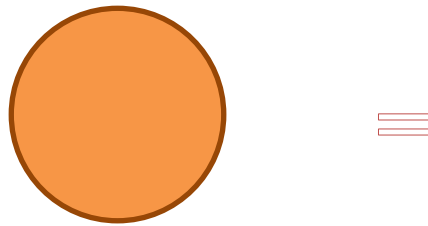

Рис. 2.13. Ребус «Друг»

Вчитель: Друга за гроші не купиш.

4. Каліграфічна хвилинка

Зз аз др уз зо ужзmez

5. Орфографічна розминка

Завдання 1. Записати звукову модель слів, позначити кількість звуків і букв.

Здоров'я [з д о р о в й а] – 7 букв, 8 звуків.

Дружба [д р у ж б а] – 6 букв, 6 звуків.

Завдання 2. Утворити із словами групу споріднених слів, розібрати їх за

Рис. 2.14. Гра «Павутинка»

будовою.

Здоров'я, здоров'ячко, здоровий, здоровенний, здороватись.

Дружба, дружити, дружний, дружелюбний.

Завдання 3. Скласти із словами доров'я і дружба речення. Визначити їх граматичну основу.

Завдання 4. Спробуйте утворити з іменників здоров'я і дружба прикметники. (здоровий, дружній).

6. Вправа «Павутинка»

Повторення вивченого про прикметник як частину мови. Павутинка заповнюється поступово за висловлюванням дітей (рис.2.14.).

II. Закріплення вивченого про прикметник

1. Гра «Корисне чи шкідливе». Робота в групах

Завдання. Розподілити продукти харчування, якими ми можемо поділитися з другом на 2 групи (корисні, шкідливі для здоров'я) і дібрати до кожного продукту ознаку (рис. 2.15.).

Рис. 2.15.Продуктихарчування

Слова: молоко, сосиски, фрукти, тістечка, сік, морква, м'ясо, ковбаса, морозиво, кефір, м'ясо, риба, гарбуз, сир, яйця, овочі, горіхи.

Перевірка завдання. Корисні продукти: молоко біле, фрукти солодкі, сік гранатовий, морква вітамінна, м'ясо білкове, кефір кислий, риба корисна, гарбуз великий, сир твердий, яйця курячі, овочі різноманітні, горіхи корисні.

Шкідливі продукти: сосиски смажені, тістечка поживні, морозиво холодне, ковбаса варена.

Висновок: одна із складових здоров'я – правильне харчування. Дуже важливо не тільки самому правильно харчуватись, а ще й залучати до правильного харчування своїх друзів!

2. Розповідь вчителя

Вчитель: Як ви вважаєте, що таке спілкування?

Спілкування – це обмін думками, враженнями. Спілкування може відбуватися не лише між тими, хто бачить одне одного, а й по телефону, за допомогою пошти через Інтернет тощо. Та нерідко буває, що хтось недочув чи неправильно зрозумів іншого. Через це можуть виникати непорозуміння, що призводять до неприємностей. На жаль, трапляється й така ситуація: більш «сильні» учні висміюють слабших, дають їм прізвиська, ображають, віднімають гроші. Уміння обирати, добрих, надійних друзів, установлювати підтримувати дружні стосунки, є однією з найважливіших життєвих навичок. Але, щоб мати друзів, потрібно й самому навчитися дружити.

3. Вправа «Квітка дружби»

Завдання 1. Дібрати слова-іменники, які асоціюються зі словом дружба (рис.2.16).

Дружба – це ...

Завдання 2. З кожного іменника утворити прикметник.

Висновок. Яким має бути справжній друг: уважний, вірний, відвертий, розуміючий, симпатичний, відповідальний, говіркий,

Рис. 2.16. Квіткадружби

мовчазний...

4. Вибіркове письмо

Завдання Вибрати та виписати твердження, що характеризують справжнього друга та допомагають порозумінню між однолітками, підкреслити прикметники.

- Має гарні іграшки, але нікому їх не дав.
- Дружить тільки для власної вигоди.
- Завжди готовий захистити друга і допомогти йому.
- Підбиває друга на погані вчинки.
- Відмовляється від небезпечних пропозицій і відмовляє від них друга.
- У всьому підтримує друга, навіть тоді, коли це може завдати шкоди іншим людям.
- Міняє друзів, ніби рукавички.
- Підмовляє проти інших дітей.
- Не розкриває таємниць, які йому довірив друг.
- Не обманює своїх друзів.

Фізкультхвилинка *Вчитель:* А ось ще одне завдання для вас. Здоров'я людини залежить від індивідуального розвитку. А щоб розвиватись треба рухатись.

Що ж, мабуть, прийшла пора

Трохи відпочити.

Я хочу на фізкультхвилинку

Всіх вас запросити.

Раз – підняли руки вгору.

Два – нахилилися додолу.

Руки – в боки!

Повернулись, нахилились.

І вправо, і вліво –

Щоб наше тіло не боліло.

1, 2, 3, 4 набираймося сили.

Нахились, повернись.

До товариша всміхнись.

5. Рольова гра «Будемо знайомі»

Завдання. Розказати один одному щось цікаве про себе, а потім представити один одного іншій компанії (класу). При цьому потрібно використовувати такі фрази: «Дозвольте вам представити, це мій друг ... », «Хочу познайомити вас з моєю подругою (другом)...»

Якщо ви знайомите свого друга з кимось, то обов'язково розкажіть про нього щось цікаве, наприклад «Мій друг займається плаванням вже п'ять років», «Моя подруга вміє робити чудові вироби в техніці орігамі».

Висновок. Учні в ході гри вчаться знайомитись.

6. Робота в парах з прислів'ями і приказками

Завдання. До частини прислів'я у першому стовпчику дібрати кінцівку з другого стовпчика. Назвати і підкреслити прикметники, визначити їх відмінок. Розповісти, як зрозуміли зміст прислів'їв.

Добре братство миліше,	а друг – старий.
Одяг кращий новий,	і вогонь не спопелить.
Нових друзів наживай,	узнаєш вірну людину.
В лиху годину	а старих – не забувай.
Міцну дружбу	ніж багатство.

7. Тест «Чи приємно з тобою спілкуватися?»

Вчитель: Відповідайте лише «Так» чи «Ні».

- 1) Ти бажаєш більше слухати, ніж говорити?
- 2) Ти завжди можеш знайти тему для спілкування навіть з незнайомою людиною?
- 3) Ти завжди уважно слухаєш співрозмовника?
- 4) Чи любиш ти давати поради?
- 5) Якщо тема розмови тобі нецікава, чи будеш ти показувати це співрозмовникові?
- 6) Тебе дратує, коли тебе не слухають?
- 7) У тебе є власна думка на кожне питання?
- 8) Якщо тема розмови тобі незнайома, чи будеш ти її розвивати?

9) Ти любиш бути у центрі уваги?

10) Чи є принаймні три питання, з яких ти маєш ґрунтовні знання?

11) Чи добрий ти оратор?

Ключ до тесту

Якщо ви відповіли «Так» на запитання 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, можете зарахувати собі по одному балу за кожну відповідь, що збіглася. А тепер підрахуйте і запишіть кількість балів.

1–3 бали. Важко сказати, або ти мовчун, з якого не витягнеш ані слова, або ти настільки комунікабельний, що тебе бажають уникати, але факт є фактом: спілкуватися з тобою не завжди приємно, але завжди важко. Тобі слід над цим подумати.

4–9 балів. Ти, мабуть, не дуже комунікабельна людина, але завжди уважний та приємний співрозмовник, хоча можеш бути дуже неуважним, коли не в гуморі, але в такі хвилини ти не потребуєш великої уваги до своєї персони від людей.

9–11 балів. Ти, мабуть, одна з найприємніших у спілкуванні людина. Навряд чи друзі можуть без тебе обійтися. Це чудово. Виникає тільки одне запитання: твоя роль тобі дійсно приємна завжди чи іноді тобі потрібно грати, як на сцені?

III. Підсумок уроку

Вчитель: Отже, діти, підсумуємо:

Яка частина мови є прикметником?

Яким членом речення є прикметник у реченні?

З якою частиною мови найчастіше пов'язаний прикметник?

За якими ознаками ви вибираєте друга?

Яким є значення дружби для здоров'я?

Назвіть ознаки дружніх стосунків.

За якими правилами слід будувати дружні стосунки?

IV. Домашнє завдання

Виписати уривок з казки про дружбу. Знайти і підкреслити прикметники.

*Година спілкування з я у світі, української мови та
літературного читання, 4 клас*

Тема: Великі права маленької дитини.

*Автор: Нечитайло Г. В.,
вчитель початкових класів*

Мета:

навчальна: ознайомити учнів з правами й свободами, визначеними Конвенцією про права дитини, навчити правильно реалізовувати свої права;

розвиваюча: розвивати культуру дітей, навички групової та індивідуальної роботи;

виховна: виховувати в учнів дисциплінованість, ввічливість, повагу до законів України, взаємоповагу та відчуття власної гідності.

Обладнання: комп'ютерна презентація, відеоматеріали, конверти з правами дітей, пелюстки квітки для анаграми, картки для рефлексії.

Тип заходу:

За традиційною системою: година спілкування формування практичних умінь та навичок.

За навчальними предметами, що інтегруються: година спілкування з я у світі, літературного читання та української мови.

За метою: година спілкування з автономними цілями.

За місцем проведення: : година спілкування, що проводиться в класі

За тривалістю: академічна година спілкування.

За кількістю: потроєна.

Хід години спілкування

I. Організаційна частина

1. Привітання

Вчитель: Доброго дня, друзі!

Треба дітям всього світу

Не сваритись, а дружить.

І по правилах хороших,

По законам треба жить.

2. Вправа «Передай по колу посмішку»(для досягнення згуртованості, для позитивного настрою на роботу) Діти кожного ряду повертаються обличчям один до одного і передають посмішку.

3. Вправа «Вузлики». Повідомлення теми і мети години спілкування.

Завдання. «Розв'язати» вузлики і прочитати їх. Що за слова там зашифровані (рис. 2.17).

Наш захід присвячений правам та обов'язкам дитини. Девізом заходу є такі слова:

Ти особливий! Як і кожна особистість.

Ти неповторний! У природі все таке!

Сніжинки навіть формою всі різні.

А ти – природи диво, ще й яке!

Тож сьогодні ми поговоримо про права дітей, тобто про ваші права. Адже дуже важливо вивчати і знати свої права.

5. Обговорення очікувань школярів

*Вчитель:*Хто сподівається, що захід буде цікавим і корисним для вас? (*Учні хлопають у долоні*)

Хто думає, що захід буде звичайним? (*Учні тупотять ніжками*).

Хто вважає, що захід буде нецікавим? (*Учні тупотять ніжками*).

*Вчитель:*Наш захід пройде у вигляді презентації телеканалу «Великі права маленької дитини» з різними передачами.

II. Основна частина

1. Ток-шоу «Говоримо ми».Рольова гра про Декларацію прав дитини (див. ст.108)

Вчитель: Дякуємо учасникам ток-шоу. Переходимо до перегляду наступної телепрограми «Інтуїція», де ми більш детально ознайомимось з правами дитини.

Рис. 2.17.Вправа «Вузлики»

2. Інтелектуальна гра «Інтуїція»

Ознайомлення з правами дитини(див. ст.110)

Фізкультхвилинка

Вчитель: Ми, діти, вже вчили з вами прислів'я та приказки про працю та лінь. Давайте пригадаємо їх.

3. Розважальна телегра «Редактор Колобок»

Завдання: Замінити слово Колобок, потрібним словом із прислів'я.

Маленька *Колобок* краща за велике безділля.

Бджола мала, та й та *Колобок*.

Зробив *Колобок*, гуляй сміло.

Без труда нема *Колобок*.

Колобок майстра величає.

Без діла слабіє *Колобок*.

Вчитель: Скільки прав ми сьогодні розглянули? Це, діти, лише деяка частина всіх прав. Є ще й інші права дітей. Їх ви можете знайти в Правовому букваріку, що у вас на партах.

4. Робота в групах. Гра «Тіві-художники»(див. ст.107)

Вчитель: Кожна група отримує завдання намалювати на аркуші паперу піктограму до заданого в конверті права дитини. Завдання представників інших груп відгадати зображене право (фото 19).

Фото 19.Робота в групах

III. Підсумок

1. Гра «Вірю», «Не вірю». Рефлексія

Вчитель: Тепер настав час підвести підсумок нашого заняття за допомогою гри «Вірю» «Не вірю». Червона картка сигналізує відповідь «Не вірю», зелена – «Вірю».

Усі діти мають право на освіту. (Вірю)

Кожна дитина має право їсти багато цукерок і чіпсів. (Не вірю)

Усі діти рівні у своїх правах. (Вірю)

Усі діти мають право на любов та піклування. (Вірю)

Кожна дитина має право не обідати. (Ні)

Усі діти мають право на повноцінне харчування. (Вірю)

Жодна дитина не повинна прибирати свою кімнату. (Не вірю)

Чи справдилися ваші очікування від заняття, які ви висловлювали на початку?

3. Гра «Що у скриньці?» *Вчитель:* Давайте пограємо у гру «Що у скриньці?». Не заглядаючи в скриньку, дістаємо один предмет і формулюємо право, до якого на вашу думку, цей предмет можна віднести.

Предмети: м'яч (право на відпочинок), щоденник (право на освіту), серце (право на любов і піклування), термометр (право на медичну допомогу), виделка/ложка (право на харчування), знак =(усі діти рівні у своїх правах), телефон (право на спілкування), газета(право на інформацію).

Вчитель: Чи цікавою для вас була гра?

Що нового ви дізналися з нашого сьогоднішнього заняття?

Значення яких слів ви запам'ятали?

Прошу вас продовжити речення...

Я зрозумів...

Я навчився...

Мені було цікаво...

Вчитель: Дитя моє, права дитини

ти мусиш вивчити сумлінно.

Це так потрібно, так важливо

напевне знати в наші дні:

коли з тобою справедливо

вчиняють, а коли і ні.

Тож прочитай, завчи напам'ять

Порадь і друзям почитай.

Хай прочитають тато й мама
Закони всім потрібно знать!
Будь добрим сином чи дочкою,
поганим вчинком не зганьби
ти роду власного ніколи.
Люби свою сім'ю і школу,
Свою країну ти люби!

Таким чином, запропоноване навчально-методичне забезпечення сприяє формуванню цілісної картини світу, розгляду предмета з кількох сторін, дозволяє систематизувати знання. Оскільки початкова ланка є фундаментом формування ключових предметних компетентностей учня та формування його особистості, то в подальшому більш доцільним є використання інтегрованих уроків в початковому навчанні.

Додаток 3.**Ситуативні та рольові ігри в інтегрованих уроках
початкової школи**

Впровадження нових освітніх технологій особистісно зорієнтованого навчання— це передумова активної пізнавальної діяльності учнів: нестандартна, цікава, творча робота, яка пробуджує у дітей інтерес до знань і сприяє емоційному, духовному та інтелектуальному розвитку школярів. Однією з інноваційних технологій, що допомагає учню не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей, є технологія формування та розвитку критичного мислення [10].

Рольові та сюжетно-рольові ігри є одним із найважливіших методів початкового навчання. Вони спонукають до мислення та творчості, дають змогу розвивати та практикувати нові мовні та поведінкові навички та можуть створити необхідну для навчання мотивацію.

За допомогою рольової гри вчитель може розвивати усі види діяльності учнів. Усне мовлення учасників завдяки рольовій грі стає змістовнішим, складнішим за структурою мовного та мовленнєвого матеріалу. Метод рольових ігор повинен відповідати чотирьом критеріям: зміст є найголовнішим; існує мета, яка повинна бути досягнута в процесі; діяльність оцінюється за результатами. Таким чином увага концентрується на цілях і видах діяльності. Креативні рольові ігри стимулюють використовувати власну фантазію, спонукають їх думати і говорити [29].

Рольові ігри вигідно відрізняються від інших методів навчання тим, що дозволяють бути причетними до розробки теми, яку вивчають, дають можливість як би «прожити» деякий час у ролі когось іншого, спробувати свої сили в конкретних життєвих ситуаціях. При цьому треба підкреслити, що рольові ігри не замінюють традиційні методи навчання, а раціонально їх доповнюють [32].

Рольова гра відбувається у кілька етапів. Спочатку вчитель повідомляє тему, мету, інформує учасників про зміст кожної ролі, після чого створюються рольові групи. Далі відбувається опановування ролей і з'ясування суті проблемного питання чи ситуації. На наступному етапі учасники гри готуються до обговорення проблеми

чи програвання ситуації або виробляють зумовлену певною роллю стратегію поведінки. У міру готовності починається етап програвання «реальної» ситуації. Послідовно слово мають різні рольові групи, які висловлюють свою позицію щодо аналізованої проблеми, або ж моделюють виконання необхідних дій. Упродовж гри вчитель визначає смислову лінію практичної ситуації, ставить завдання. Він заохочує всіх до гри в атмосфері доброзичливості, взаємодопомоги, рівноправності. Завершує гру підведення підсумків, наголошуючи на змісті та реалізованості задуму [32].

Творча група вчителів закладу пропонує сучасні ігри, методи, приклади їх використання, а також класифікацію за можливістю їх застосування на відповідних етапах уроків в початковій школі.

1. Гра «Навігатор»

Використовується в основній частині уроку на етапі засвоєння знань. Забезпечує розгляд теми з різних сторін.

Мета: допомагає дитині визначити, яка інформація їй була знайома, і що вона узяла нового; підвищити рівень зацікавленості до вивчення предмета.

Технологія:

1. Використовується зображена на схема з основним поняттям в центрі.
2. В порожніх клітинках таблиці даються завдання для учнів.
3. Учитель пропонує в процесі роботи викласти власні думки з теми.
4. Коли таблицю заповнено, вчитель пропонує визначити найкращі відповіді.

Очікуваний результат: учень вчиться формувати та відстоювати власну думку, застосовувати міжпредметні знання і переносити їх в практичну діяльність.

Приклад:

	Лексичне значення слова	
	Походження слова	
Речення, тексти, фразеологізми, прислів'я, приказки	Тема уроку	Спільнокореневі слова

2. Гра «Що у скриньці?»

Використовується на етапі узагальнення вивченого матеріалу.

Мета: за допомогою тактильних та зорових відчуттів створювати асоціації з відповідними предметами, формувати предметні компетентності.

Технологія:

1. Вчитель пояснює правила гри і показує скриньку.

2. Не заглядаючи в скриньку, учні дістають один предмет і формулюють свої висловлювання, з чим або з ким цей предмет співвіднести.

3. Учні роблять власні висновки про хід та результат гри.

Очікуваний результат: у грі можливе сприяння створенню асоціацій з відповідними предметами, залучення власного досвіду учнів для формування високого рівня зацікавленості формою та темою гри, розвитку в учнів тактильної, зорової, кінестетичної пам'яті.

Приклад: Вчитель показує чарівну скриньку, у якій знаходяться речі з казок. Пропонує по черзі діставати якусь річ і пригадати, у якій казці вона зустрічається: бинт («Айболить»), яйце («Курочка Ряба»), горошина («Принцеса на горошині»), ключ («Пригоди Буратіно»), пір'я («Кривенька качечка»), рукавиця («Рукавичка»).

3. Гра «Склади пазли»

Використовується на будь-якому етапі уроку.

Мета: за допомогою практичних умінь створювати новий продукт.

Технологія:

1. Перед дітьми з'являється пазл у змішаній послідовності.

2. Кожен по черзі має виконати завдання пазла, перевернути його і отримати один з фрагментів зображення.

3. Після правильного виконання всіх завдань отримується зображення, пов'язане з темою уроку.

4. Візуалізація правильно виконаної роботи.

5. Кожна частина вивчається певною експертною групою, яка формується за однаковими номерами, за кольоровими картками.

Очікуваний результат: учні виконуючи свою частину завдання вчаться працювати в колективі, взаємонавчатися, досягати кінцевого результату спільними зусиллями. Складений пазл дитина залишає собі або дарує друзям.

Приклад: Вчитель говорить, що для того, щоб заповнити клітинки потрібно повторити правила знаходження невідомих компонентів: один учень називає пропущене число і, перевертаючи пазли, з'являється частинка зайчика (рис.2.18).

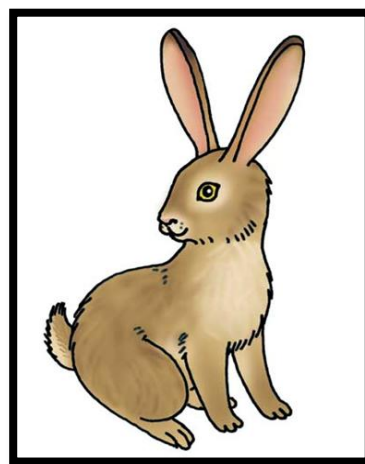
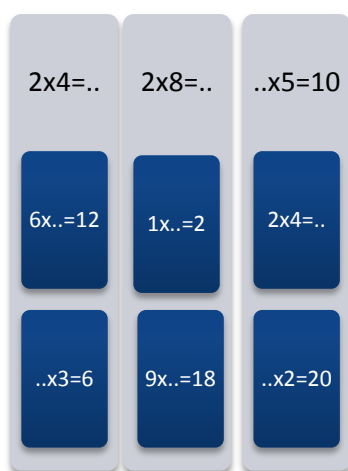

Рис. 2.18. Гра «Склади пазли»

4. Гра «Тіві-художники».

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: використовуючи художньо-образне мислення створити асоціації вивченого матеріалу з зображенням, розвивати швидкість запам'ятовування великого обсягу матеріалу за допомогою малюнків, графічних зображень.

Технологія:

1. Учні об'єднуються в групи.
2. Кожна група отримує завдання намалювати на аркуші паперу малюнок до певного поняття (речення) відповідно до теми уроку.
3. При готовності роботи, представники інших груп відгадують зображення.

4. Вчитель з обговоренням демонструє роботи і визначає найбільш вдалу за змістом і технікою виконання.

Очікуваний результат: застосовувати набуті знання в практиці за допомогою малюнків, графічних зображень.

Приклад: вчитель розподіляє завдання між групами (рис.2.19).

Група 1: право на відпочинок і дозвілля.

Група 2: право на медичну допомогу.

Група 3: право на любов і піклування.

Група 4: право на навчання

Рис. 2.19. Права дитини

5. Рольова гра у вигляді ток-шоу «Говоримо ми...»

Використовується в основній частині уроку.

Мета: за допомогою визначених ролей експертів і ведучого, дати учням визначення нових понять, що стосуються теми уроку, вчити самостійно опрацьовувати новий матеріал.

Технологія:

1. Розподіл ролей гри.
2. Кожен експерт обговорює свою позицію з теми уроку, добирає аргументи на її підтримку.
3. Проводиться дискусія у вигляді ток-шоу.
4. Ведучий ток-шоу, враховуючи думки експертів, викладає власну позицію, підсумовує вищесказане.

5. В кінці гри вчитель робить висновок.

Очікуваний результат: такий різновид гри дозволяє ефективно розв'язувати проблеми через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички.

Приклад:

Ведучий: В ефірі ток-шоу «Говоримо ми...» і я її ведучий. Сьогодні ми говоримо про права дитини. В студії у нас два експерта з цього питання. Представтесь, будь ласка. Запитаємо у них, а хто така дитина?

Експерт 1: Дитина – це людська істота до досягнення нею 18-річного віку.

Експерт 2: Дитина – це людина, яка зростає.

Ведучий: Прошло не одне тисячоліття, поки людство зрозуміло цю істину, і нарешті прийняло закони, які оберігають дитину – найбільше наше багатство.

Експерт 1: У різні часи неоднаково дивились на виховання та догляд за дітьми. Аж у 15 – 16 ст. на дітей починають звертати увагу, шиють дитячий одяг, створюють іграшки. А хіба раніше діти не мали іграшок, запитасте ви? Так не мали. Дитина носила довгу сорочку, а коли виростала – одяг, як у дорослих.

Експерт 2: Але і сьогодні не всім дітям живеться легко. Багато дітей недоїдають, 250 млн. дітей живе за рахунок важкої праці, жебрацтва, пограбувань. 30 млн. дітей у світі не можуть навчатися. Кожен рік від хвороб помирає 5 млн. дітей. Поширюється торгівля дітьми, використання дітей, від яких відмовились батьки, для пересадки органів. В Україні з'явився новий тип дітей – «діти вулиці». Це діти, які залишили рідні домівки і живуть та харчуються як заманеться. Основна маса з них має освіту 3 – 4 класи. Більшість з них малолітні злочинці.

Ведучий: Запитання до глядачів «Хто може дати нам закони, які будуть нас захищати?» (держава)

Експерт 1: Звісно, кожна держава повинна піклуватись про своїх громадян: про чоловіків і жінок, багатих і бідних. Про людей усіх національностей. Будь-якого кольору шкіри. В тому числі про маленьких громадян. У кожній рівноправній державі є Конституція, яка захищає людину, гарантує її права.

Ведучий: А що таке Конституція?

Експерт 2: Конституція– Основний Закон будь-якої держави. У ній записані усі правила, з якими повинні жити люди цієї країни. І правила ці ні в якому разі не можна порушувати! За допомогою Конституції держава піклується про своїх громадян. Як ви думаєте що означає слово «закон»?

Експерт 1: Але в усіх малих громадян є ще своя Конституція. Вона називається «*Декларація прав дитини*». Право – система обов'язкових для всіх визначених правил поведінки, які встановлюються або дозволяються державою.

Експерт 2: Є така організація (об'єднана група людей), яка піклується про права громадян усіх країн. Це ООН (Організація Об'єднаних Націй). Щоб захистити права людей на вільне й спокійне життя, 10 грудня 1948 року (68 років тому) цією організацією було прийнято Декларацію прав людини.

Експерт 1: Декларація прав людини – документ, у якому викладено важливі правила, обов'язки для всіх людей. Скажіть, будь ласка, документ це важливе слово?

Ведучий: Запитання до глядачів: «А чи знаєте ви, що пізніше ООН ухвалила Конвенцію прав дитини».

Експерт 2: Конвенція – угода, міжнародний договір з певних питань. Чи важливий це документ, на вашу думку?

Експерт 1: Конвенція ООН про права дитини – це угода між країнами, у якій записано, як уряд кожної країни має дбати про дітей.

Ведучий: Цей документ було ухвалено 191 країною світу! В ньому перелічено умови, за яких усі діти Землі будуть щасливі. Згідно Конвенції ООН розглянемо права дітей. Дякуємо нашим експертам.

6. Рольова гра за мотивом телегри «Інтуїція».

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: за допомогою різних образів в ролях обговорити питання, що стосуються теми уроку, вчити учнів висловлювати свої думки.

Технологія:

1. Вибір учасників і ведучого гри.
2. Обговорення правил і послідовності виконання дій гри.

3. Учасники по черзі виходять і вибирають образи за поданими категоріями.
4. Після співпадання категорії і образу обговорення матеріалу до теми гри.
5. В кінці гри вчитель робить висновок.

Очікуваний результат: гра сприяє практичному застосуванню вивченого матеріалу, запам'ятовуванню його, розвитку образного мислення, вчить учнів висловлювати свої думки.

Приклад (рис. 2.20.):

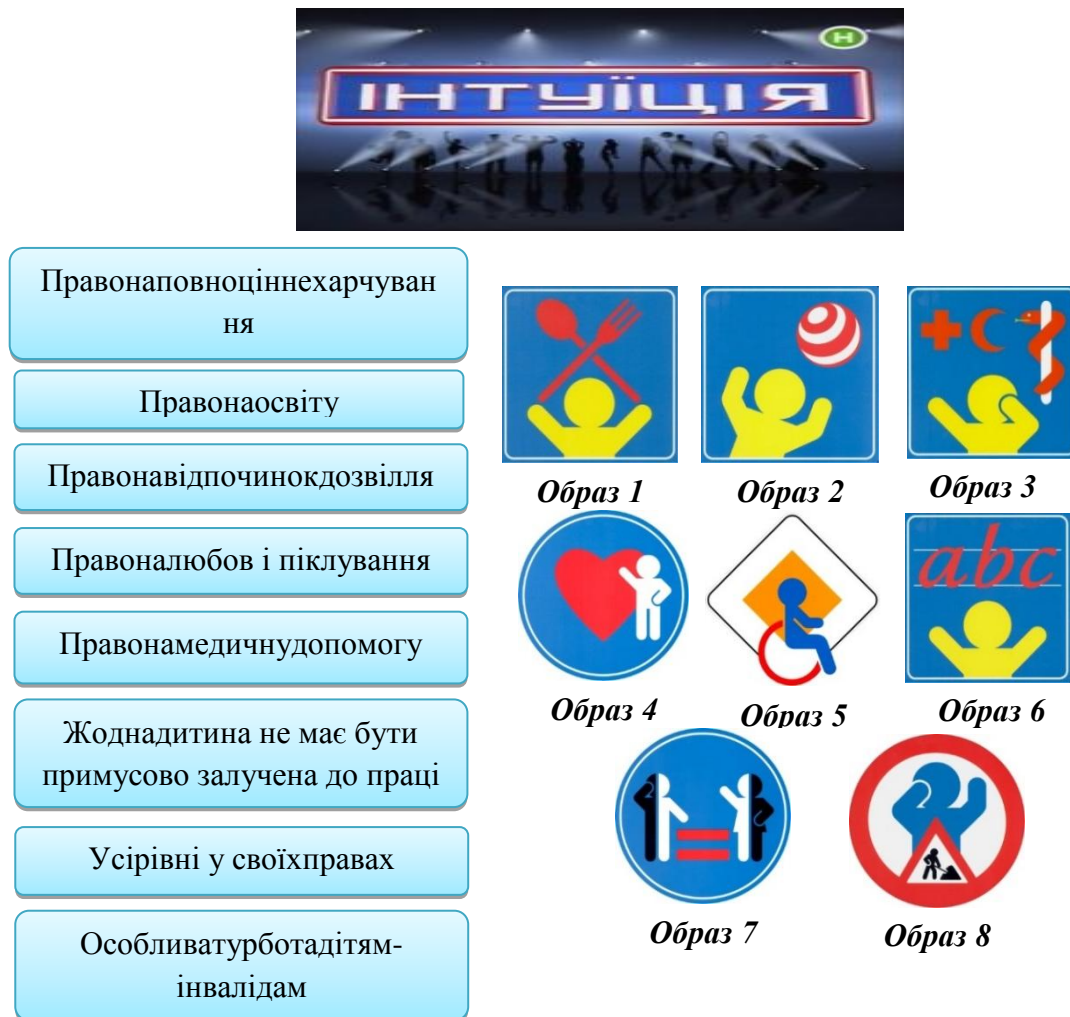

Рис. 2.20. Гра «Інтуїція»

Ведучий: в ефірі інтелектуальна гра «Інтуїція», учасниками якої є учні нашого класу. Будемо по черзі вибирати образи за поданими категоріями. Коли категорія і образ співпали правильно – обговорюємо відповідні права дитини.

Запрошуємо першого учасника нашої гри. Обирайте образ і висловлюйте свої думки з приводу того, до якої категорії його можна віднести.

Образ 1. Усі діти мають право на повноцінне харчування.

Учень 1: У сім'ї ми маємо право на добре харчування.

Від того, що і як їмо,

Залежить і здоров'я, і навчання.

Вчитель: Наша держава піклується про ваше здоров'я. Ви безкоштовно харчуєтесь в школі.

Образ 2. Усі діти мають право на відпочинок і дозвілля.

Вчитель: Трішки ми попрацювали,

Наші сили підупали,

Отже, слід нам відпочити,

Знову сили відновити.

Ведучий: Оголошується перерва на рекламу.

Образ 3. Усі діти мають право на медичну допомогу.

Учень 4: Якщо ж погано стало нам,

Батьки заб'ють тривогу.

Для цього право є у нас

На медичну допомогу.

Вчитель: У школі про ваше здоров'я піклується медсестра

Образ 4. Усі діти мають право на любов і піклування.

Ведучий: Дитина має право на піклування батьків, родичів та держави.

Інтереси дітей є першочерговими. Дитина має право виховуватись в сім'ї.

Учень 3: Мама, тато, дід, бабуся

Всіх назву, не помилюся,

Старший братик і сестричка

– В нас сімейка невеличка.

Не спиняйте, бо зіб'юся:

Мама, тато, дід, бабуся...

Старший брат, сестра і я

– Отака у нас сім'я.

Образ 5. Особлива турбота дітям-інвалідам.

Ведучий: Дитина інвалід має право на особливе піклування та умови життя, які забезпечують її гідність та участь у житті суспільства.

Образ 6. Усі діти мають право на освіту.

Учень 2: Наче вулик, наша школа.
 Вся вона гуде, як рій.
 І здається, що довкола
 Розквітають квіти мрій.
 Бігають, сміються діти,
 Та – лиш дзвоник задзвенить –
 Стане тихо, ніби в квіти
 Поховались бджоли вмиль.

Вчитель: Для чого діти ходять до школи? Хто керує школою?

Ведучий: Дитина має право на освіту, і обов'язок держави – забезпечити доступну для кожної дитини безкоштовну обов'язкову освіту.

Образ 7. Усі рівні у своїх правах.

Ведучий: Всі діти, незалежно від походження, кольору шкіри, національності, мови, є рівні у своїх правах.

Образ 8. Жодна дитина не має бути примусово залучена до праці.

Ведучий: Порядок застосування праці дітей визначається законом України про працю. Прийняття дитини на роботу допускається з 16 років, якщо ця робота не завдає шкоди їхньому здоров'ю та навчанню. Відповідно до Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми, ніхто не має права примусити дитину працювати. Звернемося до наших глядачів:

А скажіть, як ми можемо назвати діток, які працюють? (*Працьовиті*).

Як можна сказати про таких діток, які не хочуть працювати? (*Ледарі*).

Чому потрібно працювати? Адже можна нічого не робити, цілий день дивитись телевізор та бити байдики? Будуть нас поважати інші люди? (*Ні*)

Вчитель: От і ми з вами не будемо лінуватися. Дякуємо учасникам телегри «Інтуїція».

7. Рольова гра «Друзі»

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: використовуючи позитивне, уважне ставлення один до одного вивчати великий за обсягом матеріал.

Технологія:

1. Учні об'єднуються в групи з розподілом ролей.
2. Кожна група отримує творче завдання по темі.
3. При готовності роботи, представники всіх груп презентують та захищають проекти, дають відповіді на запитання, які підготували учасники кожної з груп.
4. Після виступу кожної групи вивішується частина малюнка, а після останньої всі розрізнені частини утворюють цілий малюнок.

Очікуваний результат: використовуючи позитивне ставлення один до одного, застосовувати набуті знання в практиці, формувати вміння регулювати свої дії, обґрунтовувати свої позиції, візуалізувати кінцевий результат.

Приклад: інтегрований урок математики і природознавства, в якому учні лісової школи (звірята) розв'язують завдання з математики і розповідають цікаву інформацію про себе.

8. Сюжетно-рольова гра за «Казка на новий лад»

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: за допомогою різних образів в ролях обговорити питання, що стосуються теми уроку, вчити учнів висловлювати свої думки, відношення до автора, головних героїв.

Технологія:

1. Вибір учасників і ведучого гри (автора).
2. Обговорення правил і послідовності виконання дій гри, обґрунтування позицій.
3. Учасники вибирають образи за поданими сюжетом.
4. Після обговорення матеріалу та змін у темі розпочинається гра.
5. В кінці учні робить висновок, чому в наш час ця казка мала б бути саме такою: тому що відбулися зміни в суспільстві, побуті.

Очікуваний результат: гра сприяє практичному застосуванню вивченого матеріалу, запам'ятовуванню його, розвитку образного мислення, вчить учнів висловлювати свої думки, регулювати дії.

Приклад: Учні отримують маски героїв казки і кличуть один одного за допомогою мобільних телефонів. Кожен наступний герой телефонує попередньому.

9. Гра «Коло»

Використовується в організаційній частині уроку.

Мета: використовуючи художньо-образне мислення створити асоціації вивченого матеріалу з зображенням, розвивати швидкість мислення.

Технологія:

1. Учні стають у коло.
2. Кожен отримує завдання назвати певне поняття (речення), відмотати від клубка нитку і передати товаришу.
3. При закінченні роботи, отримують символічне зображення кола з нитки.
4. Обговорюють роботу і демонструють утворене коло дружби.

Очікуваний результат: застосовувати набуті знання в практиці за допомогою символічного зображення, об'єкта; узагальнювати думки учасників гри.

Приклад: Використовуючи клубочок ниток виконати завдання. Учні беруть клубочок ниток. стають у коло, називають улюблену казку, передають клубочок сусідові. Потім клубок повертається до вчителя. Учні роблять висновок. що передача клубочка існує, тому що всі діти люблять казки.

10. Гра «Три зображення - три слова»

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: за допомогою різних образів обговорити питання, що стосуються теми уроку, вчити учнів висловлювати свої думки.

Технологія:

1. Вибір учасників.
2. Обговорення правил і послідовності виконання дій гри.
3. Учасники по черзі виходять і вибирають образи.

4. Після співпадіння образу з графічним зображенням іде обговорення та обґрунтування вибору.

5. В кінці гри учні роблять висновки.

Очікуваний результат: гра сприяє практичному застосуванню вивченого матеріалу, запам'ятовуванню його, розвитку образного мислення, вчить учнів обґрунтовувати свої думки та сприймати думку інших **Приклад** (рис. 2.21.) :

Грудень

Січень

Лютий

Рис. 2.21. Гра «Три зображення - три слова»

11. Ситуативна гра «Мрія»

Використовується в основній частині уроку, виховного заходу.

Мета: за допомогою різних образів обговорити питання, що стосуються теми уроку, вчити учнів висловлювати свої думки, приймати відповідальні рішення, будувати модель мрії.

Технологія:

1. Вибір учасників.

2. Обговорення правил і послідовності виконання дій гри.

3. Учасники по черзі виходять і поступово створюють модель мрії, аргументуючи свої дії.

4. Після створення моделі іде обговорення та обґрунтування вибору.

5. В кінці гри учні роблять висновки, що мрію легше здійснити з друзями.

Очікуваний результат: гра сприяє практичному застосуванню вивченого матеріалу, запам'ятовуванню його, розвитку образного мислення, вчить учнів сприймати думку інших, приймати відповідальні рішення.

12. Гра «Брейн-ринг»

Використовується на будь-якому етапі виховного заходу, або як узагальнюючий урок.

Мета: сприяння та узагальнення вивченого учнями впродовж навчального року матеріалу який стосується знань про історію українського козацтва; розвивати культуру зв'язного мовлення, читацькі навички, збагачувати словник школярів; формувати естетичні смаки, кругозір, світогляд учнів; виховувати шану до рідної мови та культури українців, їх звичаїв, обрядів і відповідальності за доручену справу.

Технологія:

1. Формуються 5-6 команд.
2. Розробляються запитання відповідно до вивченого навчального матеріалу та необхідне обладнання: музичне оформлення; дидактичний матеріал «український національний одяг»; конверти із завданням для кожної команди; чисті листи паперу, олівці для команд і журі; слайд – шоу бліц – турніру.
3. Для успішного проведення гри призначається ведучий, який повідомляє її правила, оголошує завдання, проводить конкурси, веде оцінку в балах відповідей на завдання; стежить за часом обговорення завдань.
4. Призначається незалежне журі в кількості двох – трьох чоловік.
5. Структура гри містить кілька конкурсів, кожний з яких оцінюється в балах.
6. Виграє та команда, яка набирає максимальну кількість балів.
7. На обговорення кожного завдання відводиться час.

8. Рішення про готову відповідь приймає капітан команди, причому, відповіді повинні бути чітко обґрунтовані.
9. Дозволяється допомога командам із залу від їх уболівальників.
10. Час виконання завдань встановлено умовно.
11. Потрібно враховувати присутність у залі уболівальників. Доки команди готують відповіді на завдання, він може запропонувати підтримати свої команди співаючи пісні.

Очікуваний результат: учні посилюють свою пізнавальну діяльність, об'єднуючи знання з української мови, музики, громадянської освіти, народознавства, знань з історії України та з життя козацтва; проникаються духом змагання і бажанням перемоги; виховується любов до рідного краю.

13. Ситуативна гра «Гармошка»

Використовується на будь-якому етапі уроку.

Мета: закріплювати та поглиблювати знання дітей.

Технологія:

1. Завдання для трьох рядів.
2. На аркуші паперу написати назву.
3. Зігнути листок і передати наступній парті. Перемагає той ряд, який швидко і правильно виконає завдання.

Очікуваний результат: розвиває почуття колективізму, мілку моторику пальців рук, увагу, тренує пам'ять; сприяє узагальненню уявлень, виховує навички співробітництва у грі, активності, ініціативності, самостійності.

Приклад: На аркуші паперу написати назву певної тварини, зігнути листок і передати наступній парті. Завдання для трьох рядів. Перемагає той ряд, який швидко і правильно виконає завдання.

- 1 ряд – звірі.
- 2 ряд – риби.
- 3 ряд – птахи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонов Н. С. Інтеграційна функція навчання. – К.: Освіта, 1989. – 304 с.
2. Барко В. І. Роль креативності у формуванні професійної компетентності / В. І. Барко // Вісник Національної академії оборони України. Зб-к наук. праць. – К. : НУОУ, 2010. – Вип. 6 (19). – С. 69–75.
3. Бахарєва Л.М. Інтеграція навчальних занять у початковій школі / / Початкова школа.-1991 .- № 8 .- С. 48-51.)
4. Бондар С. П. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів / С. П. Бондар // Біологія і хімія в школі. – 2003. – № 2. – С. 8–9.
5. Великий тлумачний словник української мови / Укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.– Ірпінь: Перун, 2001. – 1440 с.
6. Гейвін Х. Когнітивна психологія /. – СПб. : Пітер, 2003. – 272 с.
7. Гончаренко С.У., Козловська І.М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 9-18.
8. Данилюк А.Я. Учебный предмет как интегрированная система // Педагогика. – 1997. – № 4. – С.24-28.)
9. Іванчук М.Г. Основи технології інтегрованого навчання в початковій школі: Навч.-метод. посібник. – Чернівці: Рута, 2001. С.94-97
10. Ковальова В.І. Критичне мислення як засіб формування та розвитку творчих здібностей молодших школярів (опис досвіду роботи) м. Краматорськ,
11. Коломієць Д.І. Реалізація міжпредметних зв'язків у навчальному процесі // Придніпровський науковий вісник. – 1998.– № 130(197). – С.47-51.
12. Коменский Я.А. Избранные педагогические сочинения. – М.: Просвещение, 1955. – 627 с..
13. Мещеряков Б. Большой психологический словарь / Б. Мещеряков, В. Зинченко. – М. : Прайм-Еврознак, 2003 – 672 с
14. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних Н15 закладів. 1-4 класи (зі змінами). – Тернопіль: Мандрівець, 2015. – 256 с.
15. Пометун О. І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентісного підходу в досвіді зарубіжних країн / О. І. Пометун // Компетентнісний підхід у

сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 8.

16. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Х.: Прапор, 2009. – 682 с.

17. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление развития и реализации / Дж. Равен. – М. : Академия, 2002. – 412 с.

18. Роджерс К. Становление человека / Роджерс К. – М. : Прогресс, 1994. 478 с.

19. Рудницька О. Інтегративні зв'язки у викладанні предметів художньо-естетичного циклу // Початкова школа. – 2001. – № 5. – С. 40-43.).

20. Савченко О.Я. Дидактичні особливості інтегрованих уроків // Початкова школа. – 1992. - №1 с. 2 – 9.

21. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. - К.: Магістр - , 1997. - С.87-99.

22. Самойленко П. І. Сергеев А. В. Інтеграційна функція навчання основам наук // Фахівець. – 1995. – №№ 5-6. – С. 36-37.)

23. Сердюкова М.С. Интеграция учебных занятий в начальной школе // Начальная школа. – 1994. – № 11. – С.45-49.

24. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л. О. Пустовіт. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.

25. Сухомлинський В. О. Сто порад учителю // Вибр.твори.: в 5 –ти т. – К.: Рад.школа. 1976. – т.3. 253с.

26. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Ученик в общеобразовательной школе. – М. : ИОСО РАО, 2002. – С. 135–157.

27. Чапаев Н.К. Теоретико-методологические основы педагогической интеграции. – М.: Ваклер, 1998. – 160 с.).

28. Шишов С. Н. Понятие компетенции в контексте качества образования / С. Н. Шишов // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1999. – № 2. – 142 с.

Електронні ресурси

29. http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2012/Pedagogica/5_121861.doc.htm

30. http://metodportal.net/system/files/mp/2016/09/95250/integrovani_uroky_-_efektyvnyy_sposib_pidvyshchennya.docx
31. http://old.vvsu.ru/dap/development_program/files/zimnyaya.pdf
32. <http://mp2.umo.edu.ua/wp-content/uploads/2012/04/Киливник.pdf>
33. <http://files.metodist-viddil-osviti.webnode.com.ua>
34. conferences.neasmo.org.ua
35. http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2012_101/Tarnop.pdf
36. http://sliceum.at.ua/Metod/tehnologija_provedennja_integrovanikh_urokiv.pdf
37. <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/integrovani-uroki-2.html>
38. <http://www.mon.gov.ua>
39. <http://osvita-ua.net>
40. <http://www.ednu.kiev.ua>
41. <http://www.osvita.org.ua>
42. <http://www.parta.com.ua>
43. <http://ostriv.in.ua>
44. <http://teacher.at.ua>